

MÈTODES PEDAGÒGICS INNOVADORS

Eines per integrar la interseccionalitat a la
docència universitària

Co-funded by
the European Union

Nom del projecte InterHEd. Intersectionality in Higher Education

Codi del projecte 2023-1-ES01-KA220-HED-000160620

Finançament Cofinançat pel programa Erasmus+ KA220 en Educació Superior

Líder de resultat Universitat de Vic - Universitat Central de Catalunya

Autors Gloria García-Romeral, Marina Garcia-Castillo, Lorena González-Ruiz.

Contribuïdors/es Mar Binimelis-Adell, Gerard Coll-Planas, Katarzyna Jasikowska, Liudvika Leisyte, Ana Mattioli, Maxim Motragh, Caterina Riba, Sude Peksen, Justyna Struzik, Agnieszka Sznajder, Finn Tayfun Wieschermann

© **d'aquesta edició:** Servei de Publicacions de la Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya i Eumo Gràfic SAU 2025

ISBN 978-84-128959-7-1

Aquest resultat forma part de InterHEd, un projecte Erasmus+ que té com a objectiu avançar cap a institucions d'educació superior més inclusives i diverses mitjançant la promoció de la transversalitat de la interseccionalitat en la docència universitària. Aquest informe respon al primer objectiu específic d'InterHEd: crear i implementar metodologies innovadores i basades en reptes que impliquin el professorat i estudiants de diversos orígens i disciplines per explorar la rellevància de la interseccionalitat en el seu camp d'estudi.

Aquest projecte ha estat finançat amb el suport de la Comissió Europea. Aquesta publicació reflecteix únicament les opinions de les autores, i la Comissió no es responsabilitza de l'ús que es pugui fer de la informació continguda en la mateixa.

ConSORCI

UVIC
UNIVERSITAT DE VIC
UNIVERSITAT CENTRAL
DE CATALUNYA

tu technische universität
dortmund

Université Claude Bernard
 Lyon 1

 **JAGIELLONIAN
UNIVERSITY
IN KRAKÓW**

Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya (UVic-UCC)

Gloria García-Romeral (Investigadora principal - IP, coordinadora del projecte)

Technische Universität Dortmund

Liudvika Leisyte (Investigadora principal - IP)

Uniwersytet Jagielloński

Marta Warat (Investigadora principal - IP)

Université Claude-Bernard Lyon 1

Philippe Liotard (Investigadora principal - IP)

Co-funded by
the European Union

InterHEd. Intersectionality in Higher Education

in :/interhed

✉ : gloria.garciaromeral@uvic.cat

Índex

1. INTRODUCCIÓ	4
2. RECOPIACIÓ D'EINES PEDAGÒGIQUES.....	9
21 ESPAI VALENT (BRAVE SPACE) _____	11
22 ME BAGS	19
23 CERCLES DE CONVERSA	25
24 MAPES DE RELLEU DE L'EXPERIÈNCIA (RELIEF MAPS).....	33
25 MAPATGE CORPORAL.....	42
26 XARXA D'IDENTITAT (IDENTITY WEB)	50
27 PASSOS.....	57
28 APRENTATGE BASAT EN PROBLEMES A TRAVÉS DE LA FICCIÓ.....	66
29 CONTRA-RELATS _____	74
210 ANÀLISI DE CITES.....	80
3. ANNEX. PLANTILLA PER RECOPIAR INFORMACIÓ SOBRE LES EINES PEDAGÒGIQUES	86

1. INTRODUCCIÓ

L'Informe *Mètodes pedagògics innovadors: eines per integrar la interseccionalitat a la docència universitària* proposa una recopilació d'eines dissenyades per treballar les desigualtats dins de les aules universitàries des d'una perspectiva interseccional. Les eines i recursos pedagògics recopilats estan dirigits al professorat d'educació superior i tenen l'objectiu d'aprofundir en la comprensió de la diversitat i les desigualtats presents a l'aula, així com de convidar a reflexionar sobre com les diverses posicions socials afecten les trajectòries i experiències acadèmiques. En conseqüència, aquestes eines poden ajudar el professorat de diferents disciplines a incorporar la perspectiva interseccional a la seva pràctica docent i, d'aquesta manera, afavorir un aprenentatge transformador que tingui en compte tant les posicions socials interseccionals de l'alumnat com les pròpies. Seguint la proposta de Seale i Cooper (2010), definim les eines pedagògiques com:

"Qualsevol eina que actuï com a mediatadora en l'acció del professorat, oferint principis clars i detallats sobre l'aprenentatge que puguin traslladar-se fàcilment i ràpid a la pràctica docent. Les eines pedagògiques proporcionen un vincle entre la teoria i la pràctica, i ajuden el professorat a passar d'allò abstracte a allò concret."¹ (p.1110)

Amb l'anàlisi de com s'entrecreuen els diferents eixos de desigualtat per configurar les experiències individuals d'opressió i privilegi, i de com abordar-les des d'una perspectiva interseccional, el professorat i l'alumnat poden reconèixer i atendre la complexa interacció de factors tals com la raça, el gènere, la classe, la sexualitat, la capacitat i altres eixos de desigualtat.

¹Totes les traduccions són pròpies.

Aquesta comprensió s'estén tant a l'impacte de l'experiència global de cada persona com en les seves posicions i relacions dins de l'aula i a les trajectòries acadèmiques. Aquestes eines requereixen, doncs, anar més enllà dels mètodes tradicionals i han d'implicar tant l'alumnat com el personal docent en un exercici de pensament crític sobre les identitats socials complexes a través de pràctiques innovadores.

En aquesta línia, els esforços d'innovació a la docència universitària han augmentat ràpidament en els últims anys. Segons Dearn (2010), això es deu principalment a dos factors: la relativa ineficàcia de les tècniques docents tradicionals i les demandes canviants a l'educació superior. En aquest context, la innovació pot percebre's com un "terme de moda" (Morozov, 2013), amb diverses interpretacions i formes que inclouen des de procediments específics fins a conceptes generals (Dearn, 2010).

De la mateixa manera, la interseccionalitat també ha estat qualificada com una "paraula de moda" (Davis, 2008) o etiqueta buida i, encara que ha rebut una atenció significativa en moltes disciplines acadèmiques, la seva aplicació pràctica a la docència continua sent un tema de debat i d'exploració activa. El desenvolupament i aplicació d'estratègies i metodologies interseccionals a la docència universitària es troba encara en una fase inicial i, de fet, persisteix una "manca d'eines pedagògiques eficaces per a l'ensenyament i l'aprenentatge sobre les interseccions d'identitat" (Casi, 2017, p.7). Tanmateix, cal reconèixer que la interseccionalitat s'arrela a partir del sòlid llegat establert pel feminisme i els enfocaments descoloniais, entre altres marcs crítics que constitueixen la base de la pedagogia interseccional. Aquest marc ha estat fonamental en la concepció i selecció d'aquest grup d'eines.

Per tant, a continuació s'exposen els factors clau que han donat forma a aquesta selecció d'eines i que poden servir de base per al desenvolupament d'altres eines pedagògiques destinades a treballar les desigualtats des d'una perspectiva interseccional a l'aula. Els elements facilitadors que es presenten són: l'atenció als contextos, la transdisciplinarietat, l'orientació cap a la justícia social, l'enfocament centrat en l'estudiant, l'èmfasi en el coneixement basat en l'experiència i la prioritització dels enfocaments basats en problemes o reptes.

Atenció als contextos

La interseccionalitat posa l'accent en la importància del context, ja que les desigualtats es produeixen en espais i moments històrics concrets, i la posició de privilegi o d'opressió d'una persona pot variar en funció del context (Yuval Davis, 2017). De la mateixa manera, el context és fonamental en la innovació, ja que allò que pot considerar-se innovador en un entorn o disciplina pot ser ja habitual en un altre. Per tant, l'eficàcia i l'aplicabilitat del treball en clau d'interseccionalitat i innovació estan condicionades pels espais i moments específics en què s'apliquen, així com per les posicions socials que ocupen les persones implicades en el seu desenvolupament.

Reconeixent la naturalesa contextual d'aquests marcs, aquest informe té una vocació transdisciplinària (és a dir, pot ser utilitzat per diverses branques del coneixement) i adaptable a contextos institucionals i culturals diversos i diferents col·lectius socials. Per tant, la flexibilitat d'aquestes eines pedagògiques és un aspecte clau per a la seva aplicació en una diversitat de contextos educatius. Això requereix que el professorat valori la utilitat d'aquestes eines tenint en compte factors com ara la cultura institucional, les perspectives disciplinàries i els objectius docents individuals (Dearn, 2010), juntament amb la realitat de l'aula i les relacions de poder existents.

Transdisciplinarietat

Incorporar aportacions de diversos camps, com ara la sociologia, l'antropologia, els estudis de gènere o la teoria crítica de la raça, entre d'altres, contribueix a oferir una comprensió integral de la interseccionalitat (seguint Naples, 2017, p.129, i la Teoria crítica de la raça). Aquest enfocament anima l'alumnat a comprometre's de manera crítica en l'anàlisi de les estructures socials i de les dinàmiques de poder per aprofundir en la comprensió de la interseccionalitat en les experiències dels individus, tenint en compte diferents epistemologies.

Orientació cap a la justícia social

Les pedagogies feministes, antiracistes i descoloniales, entre d'altres, prioritzen el compromís amb la justícia social com a principi rector a l'aula. Treballar des d'una perspectiva de justícia social i acció implica qüestionar les estructures d'opressió i contribuir a la transformació política, posant l'èmfasi en un aprenentatge crític i compromès que permeti a l'alumnat transcendir els límits de l'aula i participar activament en processos de transformació i canvi social.

Enfocament centrat en l'estudiant

Un element central dels enfocaments pedagògics innovadors i de la pedagogia interseccional és el desplaçament cap a metodologies centrades en l'estudiant (Nicolaidis, 2012), que incorporen mètodes docents més interactius i atractius que afavoreixen el pensament crític de l'alumnat. Aquest enfocament permet adaptar les estratègies i recursos docents a diversos contextos, tot reconeixent i valorant les experiències úniques de cada estudiant a partir de les seves posicions socials.

Coneixement basat en l'experiència

La centralitat del coneixement basat en l'experiència, propi dels enfocaments feministes i descoloniais (vegeu DeCuir-Gunby et al., 2018), posa de manifest la importància de reconèixer les veus i les vivències de les persones històricament oprimides. Aquest tipus de coneixement, construït a partir del compromís personal i de les experiències viscudes, ofereix perspectives valuoses perquè tant docents com estudiants puguin identificar el propi punt de vista i reflexionar de manera crítica sobre com les seves posicions socials interseccionals configuren les perspectives i interaccions pròpies amb el món. Aquest exercici enriqueix la comprensió del poder epistemològic i contribueix a desenvolupar pràctiques educatives més justes i diverses.

Priorització dels enfocaments basats en problemes o reptes

Implicar estudiants i docents en l'experimentació, l'assaig i l'anàlisi d'activitats quotidianes, així com en la resolució de situacions pràctiques i problemes reals, pot afavorir un aprenentatge més significatiu. Treballar des d'una perspectiva basada en problemes o reptes pot facilitar la identificació d'eixos interseccionals de desigualtat i promoure la formulació de solucions més inclusives. Les aproximacions basades en problemes reals poden afavorir que l'alumnat desenvolupi la capacitat de considerar diversos punts de vista (Nicolaidis, 2012), incloent-hi l'anàlisi interseccional.

2. RECOPILOCIÓ D'EINES PEDAGÒGIQUES

Aquesta recopilació d'eines pedagògiques s'inicia amb (1) l'Espai valent (*Brave Space*), una eina clau per generar un entorn on les persones participants puguin mantenir converses obertes, respectuoses i, sovint, incòmodes sobre les desigualtats. Aquest espai estableix les bases per a un diàleg significatiu al llarg de tot el procés d'aprenentatge.

L'eina (2) *Me Bags* anima les persones participants a explorar aspectes de la seva identitat a través d'objectes quotidians. Aquesta eina afavoreix la reflexió personal i la confiança entre les persones participants. Tot seguit, els (3) Cercles de conversa ofereixen un espai estructurat per al diàleg en grup, que facilita una reflexió més profunda sobre la dinàmica del grup i les experiències compartides.

Els (4) Mapes de relleu de l'experiència (*Relief Maps*) i el (5) Mapatge corporal introdueixen formes visuals i corporals d'explorar com la intersecció d'identitats, emocions i espais dona forma a les experiències individuals de desigualtat. Aquestes eines aprofundeixen en la comprensió de les persones participants sobre les posicions socials que ocupen.

Adicionalment, la (6) Xarxa d'identitat (*Identity Web*) ofereix una representació estructurada i visual de com els diferents aspectes de la identitat s'entrecreuen, i afavoreix la conscienciació de com les experiències i les identitats se superposen i interactuen en la narrativa personal. Des d'aquest punt, l'eina (7) Passos avança cap a una representació física dels privilegis i els desavantatges; ofereix una manera tangible d'experimentar com les identitats socials configuren les oportunitats i les barreres.

Quan les persones participants comencen a aplicar els coneixements adquirits, (8) l'eina Aprenentatge basat en problemes a través de la ficció les implica en la resolució col·laborativa de problemes a través de l'anàlisi de situacions fictícies que reflecteixen reptes del món real, tot des d'una perspectiva interseccional. Tot seguit, (9) Contra-relats, una eina clau per qüestionar les narratives dominants, permet a les persones participants explicar les seves històries, amb les experiències de col·lectius marginalitzats com a punt de partida i focus.

Finalment, (10) l'eina Ànlisi de cites tanca la recopilació amb un compromís crític amb els textos i estableix un vincle entre els aprenentatges pràctics de les eines anteriors i els marcs teòrics actuals. Proporciona a les persones participants l'oportunitat de sintetitzar allò que han après i, alhora, de reflexionar sobre qüestions més àmplies relacionades amb la desigualtat.

Cadascuna de les eines d'aquesta recopilació es presenta amb la mateixa estructura, que inclou els elements clau, els fonaments teòrics, els resultats esperats, les aplicacions pràctiques i els reptes potencials. Aquesta organització permet al professorat integrar-les de manera senzilla i efectiva en la seva pràctica docent quotidiana i alhora fomentar una mirada interseccional a l'aula.

2.1 ESPAI VALENT (*BRAVE SPACE*)

Autors/es de referència James David Simon, Reiko Boyd i Andrew M. Subica

Elements clau Aproximacions centrades en l'estudiant; orientació cap a la justícia social, enfocament en els contextos

| **Breu descripció, objectius i grups destinataris**

Els Espais valents (*Brave Space*) són entorns en els quals s'anima les persones participants a establir converses obertes, honestes i de vegades complexes sobre temes difícils, amb un èmfasi en el respecte mutu, l'escolta activa i el creixement personal. Aquests espais fomenten tant l'expressió com la confrontació del malestar en la recerca de la comprensió i la justícia social. Els Espais valents promouen el desacord respectuós, constructiu i intencionat. Atès que la noció d'espai segur és contextual, no sempre és possible i, en alguns casos, pot tenir significats contradictoris (Somorgollaire i Clemens, 2013).

Aquesta eina pot utilitzar-se amb estudiants de diferents disciplines com a mitjà per iniciar altres activitats a l'aula. Permet generar un entorn adequat i por aplicar-se de manera transversal al llarg de diferents sessions.

| **Quins conceptes i teories serveixen de base a l'eina?**

Els espais segurs tenen una llarga trajectòria en la defensa dels drets i com a eina per a les comunitats marginades. El terme "espai segur" s'ha posat en qüestió en el marc d'un debat més ampli sobre la llibertat d'expressió als campus universitaris (Ali, 2017). Impulsat per la creació de Black Lives Matter als Estats Units l'any 2013, els mitjans de comunicació i l'administració

universitària s'han apropiat del terme “espai segur” en les converses sobre la llibertat d'expressió, sense una comprensió clara del context matisat del qual prové (Ali, 2017). Per aquest motiu, es va introduir un altre terme, “Espai valent”, per cridar l'atenció sobre les diferències existents i aportar claredat a la conversa. El terme va ser popularitzat per primera vegada per Brian Arao i Kristi Clemens (2013) al seu llibre *The Art of Effective Facilitation: Reflections from Social Justice Educators*.

Els espais segurs i els espais valents són només un dels mitjans per combatre l'opressió sistèmica present a l'aula i al campus. Aquests dos conceptes han d'utilitzar-se conjuntament per afavorir tant l'èxit acadèmic de l'alumnat marginalitzat com el creixement i desenvolupament personal de tot l'alumnat (Ali, 2017). Els espais segurs prioritzen la protecció emocional i la creació d'un entorn no amenaçador, mentre que els espais valents posen l'accent en el fet de generar un diàleg honest, de vegades incòmode, amb la idea que la incomoditat pot conduir al creixement i a una major conscienciació.

| Quins són els resultats esperats de l'aplicació d'aquesta eina?

Els Espais valents fomenten entorns de suport perquè tot l'alumnat pugui participar en condicions d'igualtat en un diàleg estimulant. La seva creació no està exempta del risc de provocar incomoditat entre les persones participants, però alhora afavoreix un diàleg més ampli i enriquidor, i proporciona eines de suport per impulsar la participació i el creixement acadèmic.

És important comprendre que un espai segur mai ho és del tot (Somorgollaire i Clemens, 2013), i que el concepte d'espai valent, en canvi, engloba tot allò que ofereixen els espais segurs, però hi afegeix el caràcter desafiant d'aquests entorns i l'expectativa que l'alumnat hi participi de manera activa.

Aquesta eina també fomenta converses interseccionals sobre la creació de moviments socials, l'activisme i el paper dels entorns universitaris per comprendre millor l'evolució i els resultats dels espais segurs i valents al llarg del temps.

Com pot aplicar-se aquesta eina en tallers o sessions de formació?

Per aconseguir un Espai valent, és important establir acords grupals que orientin les interaccions de les persones participants a mesura que estableixen un diàleg difícil entre si (Noah i Souza, 2018). Això és essencial per crear un entorn segur i de suport en el qual totes les persones se sentin còmodes a l'hora de compartir els seus pensaments i experiències.

A continuació, les persones facilitadores guien les participants a través d'una sèrie d'activitats i discussions estructurades, dissenyades per afavorir l'exploració i l'intercanvi de diverses perspectives. Aquestes activitats s'han d'elaborar curosament per abordar amb profunditat temes incòmodes o desafiants, de manera que fomentin una comprensió i empatia més profundes entre les persones participants, especialment en contextos de desacord. Un Espai valent dins l'entorn de l'aula es defineix a partir de cinc elements principals:

- * "Controversia amb civisme": acceptar i gestionar les opinions divergents.
- * "Apropiació de les pròpies intencions i dels impactes": reconèixer i debatre aquelles situacions en què un diàleg pot haver afectat el benestar emocional d'una altra persona.
- * "Desafiament per elecció": permetre a l'alumnat decidir si vol participar o no en converses difícils.
- * "Respecte": promoure un tracte respectuós entre l'alumnat.
- * "No als atacs": establir un acord compartit per evitar fer mal, de manera intencionada, a altres persones.

Atès que l'eina s'adhereix a aquests principis, pot facilitar un diàleg significatiu, promoure la inclusió i millorar l'eficàcia general del taller o la sessió de formació.

Per què aquesta eina és pertinent des d'un enfocament interseccional i en què es diferencia d'altres basades únicament en un eix o en enfocaments múltiples?

L'eina pedagògica Espais valents és rellevant des d'un enfocament interseccional perquè reconeix la naturalesa complexa i multifacètica de les identitats i experiències de l'alumnat. La promoció d'un desacord respectuós, constructiu i intencionat dins d'un marc que valora la confidencialitat i la connexió fa d'aquests espais un entorn estructurat en el qual l'alumnat pot explorar les dimensions interseccionals de les seves identitats (com la raça, el gènere, la classe, la sexualitat i la capacitat) en relació amb la resta. Els espais

valents fomenten converses matisades que reconeixen i respecten aquestes interseccions, la qual cosa afavoreix una comprensió més holística i inclusiva de les dinàmiques socials i les estructures de poder.

| Quines innovacions ofereix aquesta eina?

Els espais valents promouen entorns en què s'anima les persones participants a establir discussions i debats difícils, però necessaris. A diferència dels espais segurs tradicionals, que se centren a reduir al mínim la incomoditat, els espais valents reconeixen que aquesta és sovint necessària per al creixement i el compromís crític, especialment quan es debaten qüestions socials complexes.

| Quins són els elements clau més rellevants amb els quals es relaciona aquesta eina?

Un dels aspectes clau d'aquesta eina és que se centra en els contextos. Els espais valents estan dissenyats per reflectir els antecedents socials, culturals i històrics de les persones participants. Donat que els debats es basen en experiències reals de privilegi, opressió i identitat, l'eina garanteix que les converses siguin significatives i rellevants per a les realitats viscudes per l'alumnat. Aquesta consciència contextual permet que cada estudiant pugui connectar les seves experiències personals amb estructures socials més àmplies. Això, en última instància, facilita una comprensió més profunda de com els diferents contextos donen forma a les experiències de desigualtat a l'aula.

L'eina també situa l'alumnat en el centre del procés d'aprenentatge. En un Espai valent, s'anima les persones participants a dirigir els debats, compartir els seus punts de vista personals i participar activament en les qüestions plantejades. Aquest enfocament fomenta un entorn d'aprenentatge integrador i interactiu en el qual s'escolten i es valoren les diferents veus.

Finalment, l'orientació cap a la justícia social és fonamental en aquesta eina. Encoratja les persones participants no només a reflexionar sobre les pròpies experiències de desigualtat, sinó també a examinar de manera crítica les estructures sistèmiques que perpetuen les desigualtats. Des del moment en què afavoreix debats oberts sobre qüestions com els privilegis, la discriminació i la interseccionalitat, l'eina promou el compromís amb el canvi social. Aquest enfocament ajuda l'alumnat a desenvolupar les habilitats de pensament crític necessàries per desafiar la desigualtat tant dins com fora de l'aula, de manera que el seu aprenentatge s'alinea amb els esforços de justícia social.

Quins aspectes organitzatius s'han de tenir en compte per aplicar aquesta eina?

No s'han de considerar aspectes organitzatius específics, més enllà de proporcionar una sala.

| Quins reptes planteja l'aplicació d'aquesta eina?

Com ja s'ha dit, la creació d'espais valents mai està exempta del risc de generar incomoditat entre les persones que hi participen. És important afavorir que l'alumnat accepti aquesta incomoditat com a part d'haver-se d'enfrontar a noves perspectives. Una estratègia útil en aquest sentit és la lectura i discussió de l'assaig de Wheatley (2002), *Willing to be Disturbed*, que posa en relleu el valor de qüestionar els propis punts de vista.

Per això, és important que el professorat disposi d'habilitats de facilitació que li permetin orientar els debats, resoldre possibles malentesos i garantir un entorn d'aprenentatge respectuós i integrador, una tasca que pot resultar exigent fins i tot per al mateix professorat.

| Altres referències

Ali, D. (2017). *Safe spaces and brave spaces*. NASPA Research and Policy Institute, 2, 1-13. https://www.naspa.org/files/dmfile/Policy_and_Practice_No_2_Safe_Brave_Spaces.pdf.

Arao, B., i Clemens, K. (2013). From safe spaces to brave spaces. A Landreman, L. M. (Ed.), *The Art of Effective Facilitation. Reflections From Social Justice Educators* (pp. 135–150). Routledge.

Rozas, L. W. (2007). Engaging dialogue in our diverse social work student body: A multilevel theoretical process model. *Journal of Social Work Education*, 43(1), 5–30. <https://doi.org/10.5175/JSWE.2007.200400467>.

Simon, J. D., Boyd, R., i Subica, A. M. (2021). Refocusing Intersectionality in Social Work Education: Creating a Brave Space to Discuss Oppression and Privilege. *Journal of Social Work Education*, 58(1), 34–45. <https://doi.org/10.1080/10437797.2021.1883492>.

Travis, M. P. (2002). Turning to One Another: Simple Conversations to Restore Hope to the Future, by Margaret J. Wheatley. *Journal of Catholic Education*, 6(1), 126–129. <https://doi.org/10.15365/joce.0601082013>.

2.2 ME BAGS

Autors/es de referència Tolulope Noah i Tasha Souza

Elements clau Aproximacions centrades en l'estudiant; coneixement experiencial; enfocament en els contextos

| **Breu descripció, objectius i grups destinataris**

En aquesta eina pedagògica es convida l'alumnat a revisar i comparar, en grup, de cinc a set objectes personals que duguin a les seves bosses o motxilles. Aquests objectes descriuran el viatge passat, present i futur de cada persona (Noah i Souza, 2018).

L'objectiu d'aquesta eina pedagògica és afavorir que les persones participants es coneguin entre elles mitjançant la promoció de la confiança i la compenetració. Es pot utilitzar amb estudiants de diferents disciplines, tant en programes d'orientació per a nou alumnat com en tallers de creació d'equips.

| **Quins conceptes i teories serveixen de base a l'eina?**

L'eina *Me Bags*, presentada per Tolulope Noah i Tasha Souza al seu article de 2018, es basa en diversos conceptes fonamentals que donen suport a diàlegs eficaços sobre formes subtils de discriminació. Promou un clima de comunicació positiu i una interacció pedagògica eficaça per a la millora de la relació entre docents i estudiants. A més, incorpora estratègies per gestionar els conflictes interculturals i mitigar l'impacte dels estereotips, i alhora garanteix que els debats siguin inclusius i afavoreixin la solidaritat. En general,

l'eina ofereix un enfocament global per establir converses significatives i constructives sobre temes difícils.

| Quins són els resultats esperats de l'aplicació d'aquesta eina?

L'aplicació de l'eina *Me Bags* fomenta un major autoconeixement i una millor comprensió mútua entre les persones participants. En compartir objectes personals que descriuen el seu passat, present i futur, poden explorar i conèixer aspectes de la identitat de la resta de membres del grup, la qual cosa afavoreix la confiança i la compenetració grupal. Aquest exercici promou l'empatia, ja que facilita una millor comprensió de les diverses experiències i perspectives del grup. A més, l'alumnat desenvolupa habilitats de pensament reflexiu en comparar les narracions vinculades a les seves pertinences personals amb les imatges que projecten públicament.

| Com pot aplicar-se aquesta eina en tallers o sessions de formació?

En tallers o sessions de formació, l'eina *Me Bags* es pot utilitzar demanant a les persones participants que portin una bossa amb entre cinc i set objectes que representin qui són, on han estat i cap a on s'adrecen (Pearce, 1998). Les persones facilitadores han de guiar un debat de grup en què les participants comparteixin i comparin els seus objectes, i han d'abordar preguntes sobre què revelen aquests objectes respecte de les seves identitats, les cultures amb què es relacionen i les seves necessitats quotidianes.

Aquestes són algunes de les preguntes que es poden plantejar:

- * Què diuen aquests objectes sobre tu, els llocs que habites, les cultures amb les quals et relaciones i/o les activitats que realitzes?
- * Com es relaciona la narrativa del contingut (personal) de la teva bossa amb la narrativa produïda per la teva autopercepció o la imatge que projectes cap a l'exterior?
- * Què hi ha a la teva bossa? Quina és la teva necessitat quotidiana cobreixen aquests objectes? (Noah i Souza, 2018).

Atès el grau d'intimitat que implica mostrar objectes personals a altres persones, aquesta activitat s'ha de dur a terme en grups reduïts per garantir que tothom tingui l'oportunitat de compartir i reflexionar.

Una variant d'aquesta eina és l'activitat "Cofres culturals" (Nagda et al., 1999). Consisteix a demanar a les persones participants que seleccionin o portin objectes que representin les seves identitats culturals, com ara imatges, art o música. Aquests objectes es comparen amb estereotips o supòsits sobre aquestes identitats. En un debat guiat, les persones participants comparteixen el significat de les seves seleccions i reflexionen sobre com els prejudicis determinen les percepcions que es tenen de les altres persones.

Per què aquesta eina és pertinent des d'un enfocament interseccional i en què es diferencia d'altres basades únicament en un eix o en enfocaments múltiples?

Aquesta eina és rellevant des d'un punt de vista interseccional perquè permet a les persones participants explorar i expressar els múltiples aspectes superposats de les seves identitats a través d'objectes personals. Per això, és important que els eixos de desigualtat emergeixin a través de les narratives dels objectes. Quan les persones participants examinen com aquests objectes reflecteixen els seus referents culturals, les seves activitats i necessitats quotidianes, poden comprendre com els diversos aspectes de les seves identitats s'entrecreuen i condicionen les seves experiències.

Quins són els elements clau més rellevants amb els quals es relaciona aquesta eina?

L'eina *Me Bags* està molt centrada en l'estudiant, ja que requereix que les persones participants reflexionin i comparteixin aspectes personals de la seva identitat, alhora que condueixin la conversa i prenguin el control de les seves narratives. Aquesta participació activa afavoreix que l'alumnat s'apropriï del debat i fomenti la compenetració. També és una eina flexible, fàcilment adaptable a grups diversos amb experiències i trajectòries diferents.

En segon lloc, aquesta eina es basa en les pròpies experiències i objectes personals de les persones participants. En compartir objectes amb un significat personal, aquestes poden construir un coneixement basat en l'experiència en referència a les pròpies identitats i les de la resta de membres

del grup; això permet que conceptes abstractes com ara "privilegi", "marginalització", i "identitat cultural" siguin més propers i accessibles.

Finalment, l'eina situa les identitats interseccionals en el context de la vida quotidiana i dels objectes personals. Aquests últims simbolitzen experiències culturals, socials i individuals diverses que s'entrellacen de maneres úniques. Això afavoreix que les persones participants puguin explorar la importància del temps i del lloc en la configuració de les seves identitats i experiències.

Quins aspectes organitzatius s'han de tenir en compte per aplicar aquesta eina?

No cal tenir en compte cap aspecte organitzatiu específic, a banda de disposar d'una sala per desenvolupar l'activitat.

Quins reptes planteja l'aplicació d'aquesta eina?

L'aplicació de l'eina *Me Bags* pot plantejar diversos reptes. En primer lloc, les persones participants poden sentir-se incòmodes a l'hora de compartir objectes i històries personals, cosa que podria dificultar una comunicació oberta i honesta. En segon lloc, cal que les persones facilitadores generin un entorn de suport lliure de prejudicis per fer front a aquesta situació. Un altre repte és mantenir la sensibilitat davant les diferències culturals i els límits personals, ja que alguns temes o relats poden ser profundament íntims o despertar emocions intenses. Les persones facilitadores han d'estar preparades per gestionar aquestes situacions amb cura i proporcionar el suport adequat. A més, pot haver-hi problemes logístics, com ara assegurar

que totes les persones participants portin els objectes necessaris i gestionar el temps de manera eficaç perquè tothom els pugui compartir.

| Altres referències

Nagda, B. A., Spearmon, M. L., Holley, L. C., Harding, S., Balassone, M. L., Moise-Swanson, D., & Mello, S. D. (1999). Intergroup dialogues: An innovative approach to teaching about diversity and justice in social work programs. *Journal of Social Work Education, 35*(3), 433–449. <https://doi.org/10.1080/10437797.1999.10778980>.

Noah, T., i Souza, T. (2018). What to do before, during, and after difficult dialogues about diversity. https://scholarworks.boisestate.edu/ctl_teaching/11.

Pearce, J.A. (1998). What works for me: First-day class activities. *Teaching English in the Two-Year College, 25*(2), 161-165. <https://doi.org/10.58680/tetyc19983858>.

Simon, J. D., Boyd, R., & Subica, A. M. (2021). Refocusing Intersectionality in Social Work Education: Creating a Brave Space to Discuss Oppression and Privilege. *Journal of Social Work Education, 58*(1), 34–45. <https://doi.org/10.1080/10437797.2021.1883492>.

2.3 CERCLES DE CONVERSA

Autors/es de referència Cooperativa Fil a l'Agulla

Elements clau Aproximacions centrades en l'estudiant; orientació cap a la justícia social; enfocament en els contextos

| Breu descripció, objectius i grups destinataris

L'eina Cercles de conversa convida les persones participants a una reflexió profunda i a un debat significatiu a través d'una activitat en dues parts. La primera part, coneguda com a "desencadenant", presenta un escenari vinculat a un conflicte dins del grup, i convida les persones participants a valorar diverses reaccions possibles. A la segona part, denominada "cercle de conversa", les persones participants analitzen la situació, valoren quatre opcions de resposta i es desplacen físicament cap a la cantonada de l'aula que representa la seva elecció.

Segons la Cooperativa Fil a l'Agulla (2021), els objectius d'aquesta eina són:

- * Sensibilitzar des d'una perspectiva interseccional sobre els estereotips i el seu impacte en la construcció de la identitat.
- * Augmentar la consciència sobre les dinàmiques de poder dins del grup.
- * Facilitar el diàleg en temps real dins del grup.
- * Reconèixer i abordar situacions de discriminació a l'aula i la necessitat de reparar el dany que causen.

- * Donar un primer pas cap al compromís d'erradicar la violència de gènere i tota forma de discriminació en les relacions.

Aquesta eina pot utilitzar-se amb estudiants de diferents disciplines i nivells, amb l'objectiu de promoure un espai d'aprenentatge inclusiu i crític.

| Quins conceptes i teories serveixen de base a l'eina?

L'origen dels Cercles de conversa es troba en el coneixement i la cosmovisió dels pobles indígenes d'Amèrica del Nord i Nova Zelanda. Es tracta d'una visió profundament comunitària arrelada en el medi natural, que entén les relacions i els conflictes com un aspecte fonamental de la vida i la sostenibilitat. Algunes de les pràctiques centrals dels Cercles de conversa inclouen l'ús del "pal de paraula" (o objecte de paraula), que simbolitza el torn de paraula i el respecte per la veu de cada persona.

| Quins són els resultats esperats de l'aplicació d'aquesta eina?

El principal resultat de la implementació d'aquesta eina és la creació de comunitat mitjançant l'intercanvi d'experiències, pensaments i emocions, cosa que facilita els vincles, el sentiment de pertinença i l'establiment de connexions, xarxes de suport i un profund sentit comunitari entre les persones participants. A més, contribueix a un major autoconeixement i a la valoració de la diversitat dins del grup.

Els Cercles de conversa són un espai per acollir la diversitat, especialment aquells aspectes que poden ser objecte de marginació o discriminació dins del grup, atès que faciliten el seu reconeixement i valoració com a part integral del col·lectiu. Quan això passa, la imaginació del grup s'obre a altres

maneres de ser, fer i expressar-se, la qual cosa enriqueix l'experiència col·lectiva.

L'eina també ajuda a prevenir i intervenir en situacions de conflicte, discriminació i intimidació. La violència i la tensió disminueixen i la discriminació es redueix, mentre que el conflicte troba un espai per expressar-se i ser abordat abans que el dany sigui irreparable.

A més, els Cercles de conversa fomenten el desenvolupament d'habilitats socials, relacionals i personals. Parlar i escoltar en aquests espais afavoreix competències com ara l'expressió en públic o el reconeixement i la gestió de sentiments i emocions, així com la promoció de l'empatia. Tots aquests aspectes ajuden a crear un ambient més inclusiu i comprensiu a l'aula.

Com pot aplicar-se aquesta eina en tallers o sessions de formació?

A la primera part de la sessió, coneguda com a "desencadenant", es presenta un escenari relacionat amb un tema específic, que incita totes les persones participants a considerar diverses reaccions possibles. A la segona part, denominada "cercle de conversa", aquestes reflexionen sobre l'escenari plantejat, consideren quatre opcions de resposta i es desplacen físicament a la cantonada de l'aula que representa la seva elecció.

El Cercle de conversa es considera una eina molt eficaç per gestionar els conflictes en el si d'un grup. Sovint és en aquests moments difícils quan s'evidencia el potencial d'aquesta metodologia. Encara que pot emprar-se per

assolir objectius en situacions de conflicte, la seva eficàcia es redueix considerablement si el grup no està familiaritzat amb l'eina. Per tant, es recomana fer-ne un ús periòdic. Aquesta pràctica permet que totes les persones involucrades es familiaritzin amb la metodologia, facilita l'adquisició d'habilitats pertinents, millora el coneixement i la connexió entre les persones participants i ajuda a prevenir conflictes.

Figura 1. Exemple d'un Cercle de Conversa realitzat en un taller organitzat per Fil a l'Agulla.

Per què aquesta eina és pertinent des d'un enfocament interseccional i en què es diferencia d'altres basades únicament en un eix o en enfocaments múltiples?

Aquesta activitat està dissenyada per cartografiar de manera sistemàtica les diverses formes de discriminació que es manifesten dins del grup classe. A més, busca conscienciar sobre la violència de gènere i la seva intersecció amb altres eixos de desigualtat, com la classe social, la raça o la salut, entre

d'altres. L'obertura de la situació proposada garanteix que el concepte d'interseccionalitat es consideri a fons, la qual cosa permet que totes les persones participants reflexionin sobre com es creuen diferents formes d'opressió i privilegi.

En general, aquesta activitat no només fomenta una major consciència sobre la discriminació i la violència de gènere, sinó que també dota tant les persones estudiants com les facilitadores de l'eina dels coneixement

ts necessaris per abordar i mitigar aquestes qüestions i altres desigualtats en l'entorn educatiu. En promoure un espai de diàleg obert i reflexiu, es crea una oportunitat perquè tothom pugui expressar les seves experiències i perspectives, cosa que contribueix a un ambient més inclusiu i just a l'aula.

| Quines innovacions ofereix aquesta eina?

L'eina Cercles de conversa combina de manera innovadora tradicions ancestrals amb pràctiques educatives contemporànies per fomentar el diàleg inclusiu i la resolució de conflictes. Aquest enfocament facilita una visió sistèmica de la dinàmica de grup, que convida les persones participants a considerar les diverses perspectives i el context social. També empra un enfocament restauratiu per gestionar els conflictes, abordar els danys, comprendre les necessitats i proposar accions que contribueixin a restablir les relacions. Finalment, introdueix un canvi en les relacions de poder en situar al mateix nivell la persona facilitadora, les participants i el grup, i en crear així un entorn de col·laboració.

Quins són els elements clau més rellevants amb els quals es relaciona aquesta eina?

Els Cercles de conversa destaquen la importància del context mitjançant un espai compartit que ajuda les persones participants explorar els entorns socials, culturals i relacionals de les seves experiències. L'eina facilita la reflexió sobre els contextos socials i institucionals amplis que influeixen en els seus pensaments, accions i relacions, la qual cosa promou una comprensió profunda d'aquests factors.

A més, fonamentats en els principis de la justícia social, els Cercles de conversa obren un espai per dialogar sobre experiències de discriminació i violència, que fomenten una anàlisi crítica dels problemes sistèmics. Aquesta eina facilita que les persones participants puguin reconèixer i abordar els danys causats per l'opressió. L'enfocament interseccional potencia la seva capacitat per identificar i qüestionar desigualtats en múltiples dimensions (com raça, gènere, classe i capacitats), i això, en última instància, afavoreix un compromís actiu amb el canvi social.

Finalment, els Cercles de conversa situen les persones participants al centre del procés d'aprenentatge, de manera que es garanteix que cada veu pugui expressar pensaments i emocions en un entorn respectuós i igualitari. Aquest mètode promou l'autoreflexió i l'escolta activa, i esdevé un enfocament centrat en l'estudiant que enforteix el compromís i la responsabilitat de cada persona en els debats i l'aprenentatge col·lectiu.

Quins aspectes organitzatius s'han de tenir en compte per aplicar aquesta eina?

Cal disposat d'un espai obert que permeti romandre dempeus en cercle i moure's per formar petits grups per separat. També es necessita un "objecte de paraula". En un cercle de diàleg, aquest objecte, sovint anomenat "peça de diàleg", es fa circular per indicar quina persona té el torn de paraula. Té un significat simbòlic, promou l'escolta respectuosa i garanteix que tothom tingui l'oportunitat de compartir sense interrupcions. L'objecte pot ser qualsevol element amb significat per al grup, com ara una pedra, una ploma o un pal. La seva importància s'explica a les persones participants per destacar-ne el paper dins del cercle.

Quins reptes planteja l'aplicació d'aquesta eina?

Durant aquest exercici es planteja una situació en què cal prendre una decisió, fet que pot donar lloc a desacords. És important abordar-los amb cura i donar espai a les tensions que poden resultar incòmodes, però necessàries.

A més, el tancament és molt important. En ocasions, el que s'ha compartit al cercle pot ser molt emotiu i remoure emocionalment algunes persones. Aquestes emocions s'han d'acollir amb sensibilitat i paciència.

| Altres referències

Coll-Planas, G., Rodó-Zárate, M., i García-Romeral, G. (2021). Mirades polièdriques: Guia per a l'aplicació de la interseccionalitat en la prevenció de violència de gènere amb menors. UOC (Universitat Oberta de Catalunya), Universitat de Vic. <https://mon.uvic.cat/miradespoliedriques/files/2021/11/Guia-Mirades-poliedriques-CAT-def.pdf>.

Competències i IEPD. (s.d.). Cercles de paraula. Competències IEPD. Recuperat el 29 de juliol de 2024, de <https://www.transformarelmon-guia.edualter.org/ca/tecnicas/cercles-de-paraula>

Fil a l'agulla. (2020). Cercles de paraula i mirada restaurativa: Manual d'ús.. <https://filalagulla.org/web/content/77395?unique=1620e1c1f651bc51be9c0db9d0fd1378f497e824>.

2.4 MAPES DE RELLEU DE L'EXPERIÈNCIA (*RELIEF MAPS*)

Autors/es de referència María Rodó-Zárate

Elements clau Enfocament en els contextos; orientació cap a la justícia social; coneixement experiencial

| Breu descripció, objectius i grups destinataris

Els Mapes de relleu de l'experiència (*Relief Maps*) són una eina per a la recopilació sistemàtica de dades sobre l'experiència basada en diferents posicions i segons el lloc. Estudien les desigualtats socials des d'una perspectiva interseccional, en tres dimensions: social (posicions i identitats de gènere, classe social, ètnia, edat, etc.), geogràfica (llocs de la vida quotidiana) i psicològica (efectes en les emocions).

Aquesta eina sorgeix de la recerca acadèmica en geografia des d'una mirada feminista interseccional. Tanmateix, el model és transferible i útil en assignatures d'educació superior (Baylina i Rodó-Zárate, 2016) i en altres àmbits, atès que la relació entre desigualtats socials, emocions i lloc és transversal. Tot i que els seus fonaments teòrics provenen dels estudis de gènere, també es pot utilitzar per treballar desigualtats socials vinculades a l'homofòbia, la islamofòbia, el classisme, l'edatisme, el racisme, la xenofòbia, el capacitisme o la nacionalitat, entre d'altres.

| Quins conceptes i teories serveixen de base a l'eina?

La interseccionalitat i la geografia feminista constitueixen la base d'aquesta eina. Històricament, la dimensió emocional ha estat infravalorada en l'estudi de les desigualtats socials, malgrat indicadors com la humiliació, la por o el sentiment d'hostilitat i d'exclusió permeten identificar-ne formes subtils i persistents. Alhora, la perspectiva geogràfica sovint queda fora dels debats sobre interseccionalitat, encara que el lloc actua com a motor de les dinàmiques interseccionals i n'explica el caràcter fluid i canviant. La condició de dona jove, per exemple, no té les mateixes implicacions en el nucli familiar quan torna sola a casa de nit o quan surt a escalar amb amigats. A més, aquestes dinàmiques poden variar segons si la jove és blanca, immigrant o trans.

Aquesta relació dinàmica entre posicions, llocs i emocions és allò que els Mapes de relleu de l'experiència volen recollir i representar de manera accessible. La metodologia es va desenvolupar a partir de la recerca doctoral de Maria Rodó-Zárate sobre geografies feministes i l'accés de la joventut a l'espai públic en una ciutat catalana de mida mitjana (Manresa). La diversitat en termes de gènere, orientació sexual, origen, classe social i edat requeria una eina per sistematitzar els relats propis de la joventut. Algunes noies expressaven por a l'espai públic; d'altres, per contextos familiars o culturals, no sortien de nit i, per tant, no experimentaven la mateixa por. En el cas de nois gais i noies lesbianes, la por a agressions homòfobes els limitava la possibilitat de mostrar afecte en públic. També hi intervenia el caràcter cèntric o perifèric del barri. Les restriccions d'accés no provenien tant de prohibicions explícites com de sentiments (por, control, exclusió). El lloc

modula, doncs, els efectes del gènere, l'origen o la sexualitat, i cal entendre'l tant en termes relacionals com constitutius de les dinàmiques de poder.

| Quins són els resultats esperats de l'aplicació d'aquesta eina?

L'activitat convida l'alumnat a reflexionar de manera sistemàtica sobre les pròpies posicions socials i a prendre consciència dels efectes emocionals associats a aquestes posicions. A través d'aquesta reflexió, es fa visible com les estructures de poder condicionen com ens sentim en els diferents espais de la vida quotidiana i com aquestes emocions es distribueixen de manera desigual. Posar en el mapa l'experiència pròpia permet comprendre els efectes de les desigualtats socials i visualitzar-los de forma clara, la qual cosa afavoreix el pensament crític, l'empatia i la discussió informada dins del grup.

Com pot aplicar-se aquesta eina en tallers o sessions de formació?

Les persones participants comencen escollint llocs rellevants a la seva vida quotidiana (casa, lloc d'estudi, feina, llocs als quals van sovint, etc.). A continuació, elaboren una taula en la qual reflexionen sobre com se senten en cadascun d'aquests llocs.

LLOCS	Com em sento per causa de la meua/ el meu SEXUALITAT	Com em sento per causa de la meua/ el meu GÈNERE	Com em sento per causa de la meua/ el meu EDAT	Com em sento per causa de la meua/ el meu ÈTNIA	Com em sento per causa de la meua/ el meu CLASSE
CASA MEVA (PARES)	Molament. Els meus pares no desordenen que tingués una filla.	En Joan per mi i les coses que tinc que a mi m'agrada.	Tant. A mi no m'agrada. En Joan és un treballador com una veia petita.	Bé	Bé
CARRER	Moltes vegades m'he dit que no ho faré perquè no m'agrada però la idea de fer-ho em fa sentir bé.	Com a veia m'he sentit bé per de fora. En Joan és un treballador i no m'agrada.	Bé. M'agrada de treballar.	Bé	Bé
INSTITUT	He tingut alguns conflictes al treball però no ho considero gaire mal.	Bé, però quan juguem a futbol no em tracten igual.	Bé	Bé	Bé, però que m'he sentit bé amb el meu grup d'amigues i els companys de treball.
CASA CLARA	Ara en la feina m'he sentit bé. És perquè he tingut un bon treballador.	Molt bé.	Bé, però m'he sentit bé perquè he tingut un bon treballador.	Bé	Bé. En Joan és un treballador.

Figura 2. Taula de llocs i posicions de la Carla, una dona lesbiana blanca de 17 anys. Exemple extret d'un taller dirigit per l'autora de l'eina, Maria Rodó-Zárata.

El següent pas és classificar els llocs en quatre categories (llocs d'opressió, llocs de controvèrsia, llocs de neutralitat i llocs d'alleujament). Finalment, les persones participants elaboraran el seu Mapa de relleu de l'experiència. L'exercici implica una profunda reflexió sobre les experiències de les persones participants, que sovint els porta a prendre consciència de la seva situació de discriminació i privilegi.

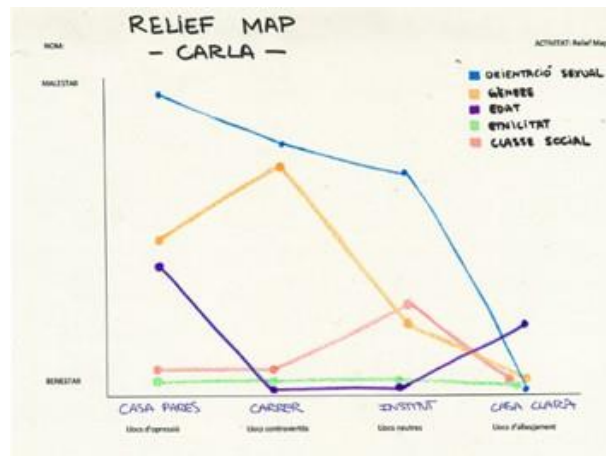

Figura 3. Mapa de relleu de l'experiència de la Carla, una dona lesbiana blanca de 17 anys. Exemple extret d'un taller dirigit per l'autora de l'eina, Maria Rodó-Zárate.

La versió en paper és especialment útil quan hi ha temps suficient, el grup és reduït i es vol prioritzar la posada en comú. L'ús de paper i llapis de colors pot aportar informació complementària valuosa (traç, cal·ligrafia, composició). Quan el grup és nombrós, distribuït o el temps és limitat, es pot treballar en format digital mitjançant la plataforma *Relief Maps* (<https://reliefmaps.upf.edu/>).

Per què aquesta eina és pertinent des d'un enfocament interseccional i en què es diferencia d'altres basades únicament en un eix o en enfocaments múltiples?

Aquesta eina es basa en les teories feministes interseccionals i la geografia feminista, i és pertinent perquè posa en relació, de manera situada, posicions socials, llocs d'experiència i emocions. Les posicions de gènere, d'origen/ètnia o de classe no operen de forma aïllada: interactuen amb el lloc, la llar, l'espai públic, el cercle d'amistats, un col·lectiu activista o les xarxes socials, i modulen les emocions associades (por, hostilitat, alleujament, etc.). A diferència dels enfocaments d'un sol eix o dels múltiples additius, aquesta eina cartografia com els creuaments entre eixos de desigualtat, espai i emoció configuren experiències diferenciades i canviants.

Quines innovacions ofereix aquesta eina?

L'eina és innovadora perquè permet cartografiar i reflexionar sobre l'experiència interseccional d'opressió i privilegi en la vida quotidiana. Fomenta l'empatia entre l'alumnat situat de manera diferent en diversos eixos de desigualtat i proporciona un llenguatge visual compartit que facilita el debat. A més, ofereix representacions gràfiques accessibles per mostrar la desigualtat social i les seves variacions segons el context. En l'educació superior, enforteix el pensament crític i afavoreix entorns d'aprenentatge més inclusius, perquè capacita l'alumnat per comprendre i debatre amb rigor qüestions socials complexes.

Quins són els elements clau més rellevants amb els quals es relaciona aquesta eina?

L'eina subratlla la importància del context en mostrar com les experiències de privilegi i d'opressió es configuren en espais i moments concrets. Això ajuda l'alumnat a connectar els conceptes teòrics amb les pròpies realitats viscudes i amb el seu context sociocultural.

A més, l'orientació de l'eina cap a la justícia social encoratja l'alumnat a reflexionar de manera crítica sobre els sistemes de poder i desigualtat, i els connecta amb les experiències pròpies i les del grup. Compartir aquestes reflexions fomenta l'empatia i el compromís per abordar aquestes qüestions dins i fora de l'aula.

Finalment, el seu disseny centrat en l'alumnat, que posa el focus en les emocions i experiències viscudes tant de manera individual com col·lectiva, fa que el procés d'aprenentatge sigui més proper i significatiu. Això promou la participació activa i una reflexió més profunda, la qual cosa, en última instància, afavoreix un entorn acadèmic integrador.

Quins aspectes organitzatius s'han de tenir en compte per aplicar aquesta eina?

Aquesta eina es pot desenvolupar en un espai físic, amb els mapes impresos i llapis de colors diferents, o en un entorn digital, a través de la pàgina web <https://reliefmaps.upf.edu>.

| Quins reptes planteja l'aplicació d'aquesta eina?

En finalitzar l'activitat, es preveu un debat d'uns 30 minuts sobre els efectes de les posicions interseccionals en la vida quotidiana. Per conduir-lo de manera adequada, cal un espai de confiança. Les autores proposen diverses preguntes per fomentar la conversa. Algunes poden ser especialment delicades i, per tant, convé abordar-les amb cura:

- * *Quines emocions has associat als punts que has destacat?*
Aquesta pregunta requereix parlar d'emocions vinculades a temes delicats, fet que pot resultar una tasca difícil per a algunes de les persones participants.
- * *Quins llocs et semblen llocs d'opressió? I controvertits? I neutrals? I d'alliberament?* Aquestes preguntes assenyalen els llocs d'opressió, la qual cosa pot fer que les persones participants que en parlin tornin a visitar-los emocionalment i experimentin sentiments difícils.
- * *De quina manera creus que les teves actituds contribueixen a generar benestar o malestar entre els teus companys i companyes?* Aquesta pregunta aborda la noció de responsabilitat dins del grup, un aspecte que pot comportar un pes difícil de gestionar per a algunes persones. Per això és important formular-la des d'un enfocament constructiu i no pas des de la culpabilització.

| Altres referències

Relief Maps. (s.d.). About. Relief Maps. Recuperat el 27 de juliol de 2024, <https://reliefmaps.cat/en/about>

Baylina Ferré, M., i Rodó de Zárata, M. (2016). New visual methods for teaching intersectionality from a spatial perspective in a geography and gender course. *Journal of Geography in Higher Education*, 40(4), 608–620. <https://doi.org/10.1080/03098265.2016.1218828>.

Coll-Planas, G., Rodó-Zárata, M., i García-Romeral, G. (2021). *Mirades polièdriques: Guia per a l'aplicació de la interseccionalitat en la prevenció de violència de gènere amb menors*. UOC (Universitat Oberta de Catalunya), Universitat de Vic. <https://mon.uvic.cat/miradespoliedriques/files/2021/11/Guia-Mirades-poliedriques-CAT-def.pdf>.

2.5 MAPATGE CORPORAL

Autors/es de referència Jane Solomon

Elements clau Enfocament en els contextos: coneixement experiencial; transdisciplinarietat

| Breu descripció, objectius i grups destinataris

El Mapatge corporal és un mètode visual i holístic que permet explorar i expressar percepcions i experiències personals del cos. Aquesta tècnica consisteix a crear mapes detallats que representen els estats físics, emocionals i psicològics del cos. Això facilita l'autoconeixement, la reflexió crítica i la comunicació sobre la realitat corporal pròpia.

L'objectiu principal és promoure la introspecció sobre els propis eixos de desigualtat i les experiències, així com comprendre com aquests factors influeixen en la construcció de la identitat professional. Aquest procés pot desenvolupar-se de manera individual o col·lectiva. A través d'aquesta pràctica, les persones participants reflexionen sobre les pròpies experiències personals de discriminació, les identifiquen en el seu cos i comparteixen amb el grup estratègies per fer-hi front i resistir-les.

Aquesta eina pedagògica podria utilitzar-se amb estudiants de diferents disciplines, personal docent i investigador, i personal tècnic i administratiu de les universitats, així com a professionals vinculats a l'àmbit universitari, com ara perfils d'assessoria educativa i terapeutes que treballin en contextos acadèmics.

| Quins conceptes i teories serveixen de base a l'eina?

Inicialment, el Mapatge corporal era una estratègia d'autoexploració basada en les arts perquè les persones que viuen amb VIH/sida poguessin expressar les influències sociopolítiques que afectaven les seves vides (Solomon, 2008). Aquesta metodologia s'ha adoptat en diversos contextos, com la construcció comunitària per a la defensa i l'acció política (Ebersöhn, 2015; Gastaldo et al., 2013), el treball social (Skop, 2016), contextos terapèutics (Britton, Kinderman i Carlin, 2020) i contextos educatius (Botha, 2017; Maina et al., 2014).

| Quins són els resultats esperats de l'aplicació d'aquesta eina?

Amb la participació activa en els dominis afectiu, cognitiu i psicomotor, les persones participants adquireixen una comprensió global dels seus cossos com a llocs de coneixement i experiència, gràcies a l'exploració visual de la representació d'un fenomen concret (Maykut, 2021) que aprenen a interpretar i comunicar. Aquest procés fomenta l'autoconsciència i l'empatia, qualitats essencials en la construcció de les seves identitats professionals futures (Botha, 2017). A més, el Mapatge corporal promou el pensament crític i la pràctica reflexiva, ja que l'alumnat interpreta i comunica la seva experiència corporal, la qual cosa l'ajuda a comprendre les pràctiques de les altres persones.

Com pot aplicar-se aquesta eina en tallers o sessions de formació?

Aquesta activitat es pot estructurar en tres sessions. En la primera, cada estudiant tria una posició corporal que reflecteixi la seva postura corporal com a professional i, a continuació, utilitza guix o llapis per transferir aquesta imatge al paper. Després, l'estudiant identifica el seu "símbol de poder", que representa la integració de les seves creences i valors personals (per exemple, la recerca de la veritat o tracte respectuós cap a tothom). L'estudiant selecciona el lloc del seu cos on se situarà aquest símbol i explica el motiu de l'elecció. Finalment, crea un "lema personal" (per exemple, un refrany, un poema, una cançó, etc.) que descrigui la seva filosofia de vida, i el col·loca al seu *Mapa corporal* per concloure la sessió.

La segona sessió se centra en l'autoexpressió de la salut física, emocional i social de cada persona participant. Es tracta de com aquesta s'autopercep, no de com és vista ni de com vol o desitja ser vista. No hi ha expectatives, resultats, regles o un procés concret per completar aquest viatge. Cada estudiant crearà una expressió única individual. El Mapa corporal es dividirà en tres: cara, cos i fora del cos.

*Figura 4. Taller de Mapatge corporal de Harries i Solomon (2018).
Els Bambanani. Grup de dones. Ciutat del Cap.*

Finalment, durant la tercera sessió les persones participants comparteixen les seves narracions per enriquir els debats i la comprensió col·lectiva. Atès que aquestes narracions reflecteixen un viatge personal de coneixement, marcat per la vulnerabilitat, és essencial oferir un espai respectuós i segur per compartir i participar. Per aquest motiu, abans de començar la sessió cal establir unes regles bàsiques de convivència i respecte mutu.

Per què aquesta eina és pertinent des d'un enfocament interseccional i en què es diferencia d'altres basades únicament en un eix o en enfocaments múltiples?

Aquesta eina és pertinent des d'un enfocament interseccional perquè ajuda l'alumnat a explorar i expressar com múltiples aspectes de la seva identitat (raça, el gènere, la cultura, etc.) s'entrecreuen i influeixen en la seva postura i els seus valors professionals. La representació visual d'aquestes interseccions afavoreix una comprensió més profunda de com les diverses experiències i identitats configuren la perspectiva i el comportament de cada persona.

Quines innovacions ofereix aquesta eina?

El Mapa corporal integra les arts visuals amb la pràctica reflexiva per afavorir l'aprenentatge sobre i a través de la encarnació de les desigualtats socials. Aquest mètode fomenta una major autoconsciència, empatia i reflexió crítica, fet que el converteix una eina valuosa en els àmbits centrats en la salut i els serveis a les persones. La recerca també n'ha demostrat el seu valor terapèutic (Skop, 2016).

Quins són els elements clau més rellevants amb els quals es relaciona aquesta eina?

En primer lloc, el Mapatge corporal posa de manifest com les experiències de l'alumnat estan modelades pels contextos sociopolítics, culturals i personals específics. La representació visual de les seves experiències d'igualtat, privilegi i poder fa que l'alumnat prengui consciència de com els diferents entorns i situacions influeixen en les identitats personals i professionals pròpies.

En segon lloc, aquesta eina, que va sorgir en el context de la salut, es basa en conceptes de diversos camps com ara l'art, la psicologia, la sociologia i l'educació. La fusió de la pràctica reflexiva amb les arts visuals promou una exploració exhaustiva del desenvolupament personal i professional, que ajuda l'alumnat a reconèixer com els aspectes d'identitat que s'entrecreuen influeixen en els seus comportaments i perspectives considerant diferents disciplines.

A més, el Mapatge corporal dona prioritat al coneixement basat en l'experiència, ja que es produeix una reflexió sobre les pròpies experiències corporals de discriminació o privilegi. Aquest mètode permet a l'alumnat visualitzar i comunicar la seva realitat viscuda, i proporciona així una comprensió més rica de com la posició social influeix en les identitats personals i professionals.

Quins aspectes organitzatius s'han de tenir en compte per aplicar aquesta eina?

Originalment, els Mapes corporals es desenvolupaven sobre siluetes a mida real, però, per motius pràctics i logístics, es poden adaptar a formats més petits sobre paper o llenç. Per estimular la creativitat, l'alumnat ha de disposar de material de manualitats, com ara acrílics, pinzells, ceres, carbonet o llapis de colors.

Quins reptes planteja l'aplicació d'aquesta eina?

Algunes persones participants poden sentir-se insegures sobre les seves habilitats artístiques, fet que podria limitar la seva participació. A més, es tracta d'un procés que requereix temps i una planificació curiosa per tal d'integrar-lo de manera efectiva en el calendari acadèmic. Finalment, cal tenir present que les representacions simbòliques poden generar malentesos, per la qual cosa és necessari establir un marc de comunicació respectuós i obert a la interpretació plural..

Altres referències

Botha, C. S., i School of Education Studies, Faculty of Education Sciences, North West University, Potchefstroom, South Africa. (2017). Using metaphoric body-mapping to encourage reflection on the developing identity of pre-service teachers. *South African journal of education*, 37(3), 1-12. <https://doi.org/10.15700/saje.v37n3a1377>.

Britton, E., Kindermann, G., i Carlin, C. (2020). Surfing and the Senses: Using Body Mapping to Understand the Embodied and Therapeutic Experiences of Young Surfers with Autism. *Global Journal of Community Psychology Practice*, 11(2). <https://doi.org/10.17161/gjcopp.v11i2.20673>.

Harries, J., i Solomon, J. (2018). *Body Mapping: to explore the embodied experiences of contraceptive methods and family planning with women in South Africa* University of Cape Town, Faculty of Health Sciences, Women's Health Research Unit. <http://hdl.handle.net/11427/28915>.

hooks, b. (1994). *Teaching to transgress: Education as the practice of freedom*. New York, NY: Routledge

Maina, G., Sutankayo, L., Chorney, R., & Caine, V. (2014). Living with and teaching about HIV: engaging nursing students through body mapping. *Nurse Education Today*, 34(4), 643–647. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2013.05.004>.

Maykut, C. (2021). Maturing professional selfhood through body mapping. *Journal of Health and Caring Sciences*, 3(1), 66–76. <https://doi.org/10.37719/jhcs.2021.v3i1.rna003>.

Skop, M. (2016). The art of body mapping: A methodological guide for social work researchers. *Aotearoa New Zealand social work*, 28(4), 29–43. <https://doi.org/10.11157/anzswj-vol28iss4id295>.

Solomon, J. (2008). "Living with X": A body mapping journey in time of HIV and AIDS. Regional Psychosocial Support Initiative (REPSSI).

2.6 XARXA D'IDENTITAT (*IDENTITY WEB*)

Autors/es de referència Sarah K. Ahmed

Elements clau Aproximacions centrades en l'estudiant; enfocament en els contextos, orientació cap a la justícia social

| Breu descripció, objectius i grups destinataris

Les Xarxes d'identitat (*Identity Web*) són eines gràfiques que representen visualment diversos aspectes de la identitat d'una persona, incloent-hi atributs personals, socials i culturals.

L'objectiu és fomentar l'autoconeixement i una comprensió més profunda de com les diverses dimensions de la identitat influeixen en les pròpies experiències i perspectives i les del grup classe.

Aquest recurs es pot utilitzar en diferents moments del procés educatiu: com a activitat inicial per presentar-se i establir vincles dins del grup, com a eina per explorar la identitat de personatges en lectures o figures històriques, o com a suport per comprendre i empatitzar amb col·lectius amb els quals l'alumnat pot tenir poca connexió o coneixement (Ahmed, 2018).

| Quins conceptes i teories serveixen de base a l'eina?

Sara K. Ahmed és l'autora de *Being the Change: Lessons and Strategies to Teach Social Comprehension* (2018). L'eina Xarxes d'identitat es fonamenta en les teories de la identitat social, la interseccionalitat i l'aprenentatge basat en la indagació. Aquesta darrera perspectiva promou que l'alumnat reflexioni de manera crítica sobre els múltiples aspectes de la seva identitat i estableixi diàlegs significatius amb les altres persones.

| Quins són els resultats esperats de l'aplicació d'aquesta eina?

L'aplicació d'aquesta eina permet a l'alumnat desenvolupar una major consciència de si mateix i del context social que configura la seva identitat. Es promou la reflexió sobre experiències de discriminació interseccional, úniques per a cada persona, però vinculades a estructures socials comunes. A més, l'activitat fomenta habilitats per formular preguntes personals amb respecte i afrontar converses sobre identitats potencialment conflictives, i alhora aprofita el valor educatiu i transformador de compartir en un espai segur.

| Com pot aplicar-se aquesta eina en tallers o sessions de formació?

Les Xarxes d'identitat poden aplicar-se de diverses maneres en contextos formatius universitaris. Són especialment útils com a activitat inicial per a la presentació i coneixement mutu entre les persones participants, donat que s'afavoreix la creació d'un ambient de confiança i diàleg.

També es poden aplicar en el marc de lectures o estudis de cas. En aquests casos, l'alumnat és convidat a construir una xarxa d'identitat d'un personatge històric, literari o d'actualitat a mesura que avança l'aprenentatge. Aquesta activitat permet desenvolupar empatia i comprensió crítica envers persones o col·lectius amb els quals potser no tenen una relació directa.

Segons Ahmed (2018), l'eina pot aplicar-se per fases. En primer lloc, es llegeix un text que faci referència directa o indirecta a les identitats d'un personatge. Després d'una introducció teòrica breu, l'alumnat treballa de manera individual, en parelles o en petits grups per construir una xarxa d'identitat d'aquell personatge. En una fase posterior, cada estudiant elabora la seva pròpia Xarxa d'identitat, que es pot compartir amb el grup si així es decideix. Per generar un entorn de confiança, es recomana que la persona facilitadora comenci compartint la seva pròpia xarxa com a model i per trencar el gel.

Figura 5. Exemple de Xarxa d'identitat de Sarah K. Ahmed, en el seu llibre *Being the Change* (2018).

Per què aquesta eina és pertinent des d'un enfocament interseccional i en què es diferencia d'altres basades únicament en un eix o en enfocaments múltiples?

Les Xarxes d'identitat permeten que l'alumnat visualitzi i connecti, en un mateix esquema, diferents dimensions de la seva identitat, com el gènere, l'origen familiar, la classe social, la llengua o l'orientació sexual, i com aquestes s'interrelacionen en la seva experiència personal i acadèmica. A la pràctica, l'eina obliga a no separar ni jerarquitzar aquests eixos, sinó a representar-los de manera simultània, cosa que facilita la presa de consciència de les tensions, contradiccions i privilegis que poden coexistir en una mateixa persona.

Quines innovacions ofereix aquesta eina?

L' ofereix un enfocament innovador per explorar les identitats personals i col·lectives. Fomenta l'autoreflexió i afavoreix connexions significatives entre les persones participants. A més, pot millorar la dinàmica de grup pel fet de facilitar un diàleg obert sobre identitat, privilegis i diversitat a través d'experiències personals, sense requerir explícitament l'enumeració d'eixos d'opressió. Tot això contribueix a crear un entorn més segur i inclusiu per compartir, alhora que reforça la consciència crítica i la cohesió del grup.

Quins són els elements clau més rellevants amb els quals es relaciona aquesta eina?

L'essència de la Xarxa d'identitat és el seu enfocament centrat en l'estudiant. L'eina dona prioritat a les experiències i identitats personals de les persones participants, i convida cada estudiant a traçar un mapa dels seus antecedents

únics i a compartir les seves narratives amb la resta de participants. Atès que el debat se centra en les experiències viscudes, l'alumnat s'empodera en el seu compromís i motivació per participar activament. Com a conseqüència, es crea un entorn d'aprenentatge que valora diverses perspectives i fomenta un diàleg significatiu.

Centrar-se en els contextos és una altra de les innovacions clau de la Xarxa d'identitat. A mesura que l'alumnat reflexiona sobre el seu context social, cultural i històric, adquireix una comprensió més profunda de com aquests factors configuren les seves identitats i experiències. Aquesta reflexió contextual ajuda les persones participants a explorar les interseccions de la seva identitat, com ara la raça, el gènere, la classe i l'ètnia, i com aquests elements influeixen en la seva visió del món i les seves interaccions. Alhora, l'eina ajuda l'alumnat a desenvolupar una major consciència tant de les pròpies posicions a la societat com de les altres persones, i contribueix a que conceptes abstractes com la interseccionalitat siguin més concrets i accessibles.

Alineada amb una orientació cap a la justícia social, la Xarxa d'identitat anima l'alumnat a examinar de manera crítica com les desigualtats sistèmiques i les dinàmiques de poder influeixen en la formació de la identitat. Quan l'eina convida les persones participants a reflexionar sobre els seus privilegis i els reptes als quals s'enfronten, es fomenta l'empatia i s'estimula el debat sobre qüestions de justícia social, com la discriminació i la desigualtat. Aquesta reflexió ajuda l'alumnat a identificar les àrees en què poden desafiar els prejudicis, tant en el propi pensament com en les estructures socials més àmplies. L'alumnat obté, així mateix, les eines crítiques per advocar per la inclusió i l'equitat en les seves vides personals i professionals.

Quins aspectes organitzatius s'han de tenir en compte per aplicar aquesta eina?

És important oferir a l'alumnat un exemple clar d'una Xarxa d'Identitat, per exemple, la d'un personatge literari o d'una figura pública coneguda, abans de demanar-los que construeixin la seva pròpia. Aquest pas els ajuda a visualitzar l'activitat i a reflexionar sobre com volen expressar-se. També cal assegurar que disposin de temps suficient per reflexionar sobre què volen incloure. Aquesta preparació prèvia afavoreix que totes les persones participants s'hi impliquin des del respecte i la intencionalitat.

Per aplicar l'eina amb èxit, cal disposar d'un espai adequat, material bàsic (paper o quaderns i estris per escriure o dibuixar) i temps específic per desenvolupar les diferents fases del procés.

Quins reptes planteja l'aplicació d'aquesta eina?

L'autoexploració pot generar resistències, especialment si prèviament no s'ha establert un clima previ de seguretat i confiança. Un dels primers reptes és que el professorat ha d'estar disposat a mostrar-se vulnerable i a compartir la seva pròpia Xarxa d'Identitat per obrir camí. Aquest pas facilita que la resta de participants també se sentin còmodes per fer-ho.

Un altre repte habitual és la percepció que “no hi ha res a dir” o que només es poden incloure elements superficials. En aquests casos, fomentar la conversa entre les persones participants pot ajudar a desbloquejar la creativitat i la memòria. També és útil que la persona facilitadora presenti una xarxa amb cert nivell de profunditat, que incorpori elements que puguin generar tensió, contradicció o que resultin difícils d'articular.

Treballar la vulnerabilitat i la profunditat requereix temps, cura i un marc ètic clar. Per això és fonamental assegurar una facilitació acurada, que vetlli pel respecte, l'escolta i el dret a decidir què compartir.

| **Altres referències**

Ahmed, S. K. (2018). *Being the change: Lessons and strategies to teach social comprehension*. Heinemann Educational Books.

2.7 PASSOS

Autors/es de referència Gerard Coll-Planas, Gloria García-Romeral i Maria Rodó- Zárata

Elements clau Aproximacions basades en problemes; orientació cap a la justícia social; aproximacions centrades en l'estudiant

| Breu descripció, objectius i grups destinataris

Aquesta activitat està dissenyada per fomentar la consciència i el debat sobre els avantatges i desavantatges socials dins d'un grup. Les persones participants es col·loquen en fila, al centre d'un espai, mirant endavant i agafades de la mà. Amb els ulls tancats, respiren profundament per concentrar-se. A continuació, la persona facilitadora formula una sèrie de preguntes sobre experiències personals relacionades amb avantatges o desavantatges socials. Si les persones participants han experimentat la situació descrita en la pregunta, fan un pas endavant si implica un avantatge social, o un pas enrere si implica un desavantatge social o discriminació. Les persones que no han experimentat la situació romanen al seu lloc.

Al final de les preguntes, les persones participants queden situades a distàncies diferents de la línia de sortida. A continuació, obren els ulls i observen les seves posicions relatives, tant endavant com enrere, en comparació amb la resta del grup. Aquesta representació visual prepara el terreny per a un debat grupal reflexiu sobre les disparitats observades i les experiències personals, fomentant l'empatia i una comprensió més profunda de la dinàmica social dins del grup.

L'objectiu d'aquesta activitat és reflexionar sobre les pròpies posicions en les diferents estructures de poder, amb especial èmfasi en els privilegis, i visualitzar les desigualtats que poden existir dins d'un mateix grup (Coll-Planas, Rodó-Zárate i García-Romeral, 2021).

Aquesta eina pot utilitzar-se amb estudiants de diferents disciplines, fins i tot sense coneixements previs sobre interseccionalitat o sobre les teories de les ciències socials.

| Quins conceptes i teories serveixen de base a l'eina?

L'activitat Passos es basa en diversos conceptes i teories, principalment en la interseccionalitat. Un aspecte central d'aquest enfocament és el reconeixement que les persones experimenten identitats socials superposades i interconnectades que donen forma a les seves experiències de privilegi i opressió.

A més, l'activitat Passos es fonamenta en la Pedagogia Crítica, que promou l'aprenentatge reflexiu i actiu. En fomentar el diàleg al voltant de les experiències personals relacionades amb els avantatges i desavantatges socials, l'activitat anima a l'alumnat a comprometre's amb qüestions socials complexes de manera significativa. Aquest enfocament pedagògic no només fa visibles les diferents trajectòries, sinó que també posa èmfasi en la necessitat de comprendre el context sociocultural del grup.

Quins són els resultats esperats de l'aplicació d'aquesta eina?

Individualment, cada participant reflexiona i encarna la seva pròpia posició en les diferents estructures de poder, amb especial èmfasi en els privilegis, i visualitzarà les desigualtats que poden existir dins d'un mateix grup, tant observant la posició dels altres com comparant-la amb la pròpia. Aquest procés pot afavorir la presa de consciència, fomentar la responsabilitat social i generar un impuls per combatre les desigualtats dins dels sistemes que habitem (Coll-Planas, Rodó-Zárate i García-Romeral, 2021).

Com pot aplicar-se aquesta eina en tallers o sessions de formació?

Es necessita un espai ampli i obert en què tothom pugui mantenir-se dempeus en fila i fer deu passos endavant i endarrere sense obstacles. Els llocs adequats poden ser un gimnàs, una aula gran o un pati. Tot el grup s'ha d'alinear al centre de l'espai, mirant cap endavant i agafant-se de la mà. L'ordre no és rellevant, però és preferible que sigui a l'atzar.

Es demana a les persones participants que tanquin els ulls i respirin profundament. A continuació, se'ls explica que rebran una sèrie de preguntes relacionades amb les seves experiències personals. Alguns exemples de preguntes són:

- * Si tens més de cinquanta llibres a casa, fes un pas endavant.
- * Si t'han assetjat a les xarxes socials, fes un pas enrere.
- * Si la teva família ha tingut alguna vegada dificultats econòmiques per arribar a final de mes, fes un pas enrere.
- * Si creus que el teu nom o cognoms poden ser un impediment per trobar feina, fes un pas enrere.
- * Si has de continuar amb el teu horari habitual de classes quan se celebren festes religioses importants, fes un pas enrere.
- * Si alguna vegada no has pogut entrar en un establiment públic perquè no estava adaptat per a mobilitat reduïda, fes un pas enrere.
- * Si alguna vegada s'han burlat de tu pel teu pes o el teu aspecte físic, fes un pas enrere.
- * Si has pogut fer les activitats extraescolars que volies sense que el preu fos un impediment, fes un pas endavant.
- * Si a casa es tenen en compte les teves opinions en la presa de decisions importants, fes un pas endavant.

Al final, tot i que totes les persones hagin començat a la mateixa línia, acaben situant-se en punts diferents de la sala, cosa que fa visibles els diversos eixos de discriminació que les travessen. Per aquest motiu, aquesta eina pedagògica s'ha de presentar amb delicadesa i amb la comprensió que l'activitat no s'ha d'interpretar des d'una perspectiva competitiva. En altres paraules, no es tracta de determinar qui va per davant o qui va per darrere, sinó de fer visible que tothom es troba en posicions diferents en funció de múltiples eixos.

Figura 6. Imatge d'un vídeo de la guia Mirades Polièdriques que mostra l'inici de l'activitat, quan les persones participants es troben a la línia de sortida.

Per què aquesta eina és pertinent des d'un enfocament interseccional i en què es diferencia d'altres basades únicament en un eix o en enfocaments múltiples?

L'eina Passos és especialment pertinent des d'una perspectiva interseccional, ja que incorpora de manera explícita preguntes que aborden diversos eixos de discriminació i privilegi. A diferència d'altres eines que poden centrar-se en un únic eix, l'activitat Passos reconeix que els individus naveguen per múltiples identitats que s'entrecreuen i que configuren les

les seves experiències de maneres úniques. En oferir una representació física i visual d'aquestes interseccions, l'activitat facilita que les persones participants compreguin millor com es configuren les dinàmiques socials dins del grup.

A més, en convidar l'alumnat a reflexionar sobre la seva posició en relació amb la resta, Passos promou un entorn d'aprenentatge compartit i de corresponsabilitat. Aquest enfocament ajuda les persones participants a reconèixer el paper que poden tenir tant en la perpetuació com en el qüestionament de les desigualtats sistèmiques.

| Quines innovacions ofereix aquesta eina?

L'eina Passos ofereix un enfocament innovador per fomentar la conscienciació i el diàleg al voltant dels avantatges i desavantatges socials mitjançant una representació física i visual de les desigualtats. Aquest plantejament ajuda cada participants a situar-se en funció de les seves experiències, i genera una reflexió immediata i tangible sobre la pròpia posició social. D'aquesta manera, l'eina convida a examinar el lloc que s'ocupa dins de les diverses estructures de poder i amplia la comprensió dels privilegis i de les dinàmiques socials, especialment en el context de l'educació superior.

| Quins són els elements clau més rellevants amb els quals es relaciona aquesta eina?

Un aspecte central de l'activitat Passos és el seu enfocament centrat en l'estudiant, que parteix de les experiències viscudes de les persones

participants. En animar-les a compartir els seus relats i reflexionar sobre les seves postures, es fomenta un espai propici per al debat que valida la diversitat de perspectives dins del grup. L'alumnat pot explorar les seves identitats i els condicionants dels seus contextos socials, i això enriqueix l'aula i reforça les connexions dins del grup.

L'orientació cap a la justícia social integrada en l'activitat Passos és una altra innovació clau. L'activitat aborda de manera directa qüestions de privilegi i discriminació i facilita converses essencials sobre les desigualtats socials. Alhora, s'alinea amb objectius de drets i equitat, ja que convida les persones participants a considerar com aquestes percepcions informen les seves accions i actituds dins i fora de l'entorn acadèmic, i les dota d'una consciència crítica per advocar per la inclusió i l'equitat.

A més, l'enfocament basat en problemes que utilitza l'eina Passos anima l'alumnat a afrontar qüestions de la vida real relacionades amb les estructures socials. En explorar les complexitats del privilegi i la discriminació a través de l'aprenentatge experimental, l'alumnat adquireix una comprensió més profunda de com aquests factors influeixen en les seves vides i en les interaccions amb les altres persones. Aquesta participació fomenta la reflexió crítica i ajuda a l'alumnat a desenvolupar estratègies per abordar les desigualtats socials i promoure la inclusió als seus grups.

Quins aspectes organitzatius s'han de tenir en compte per aplicar aquesta eina?

Cal disposar d'un espai ampli on el grup es pugui col·locar en línia, amb una persona al costat de l'altra i prou marge perquè cadascú pugui fer deu passos endavant i deu enrere sense destorbar-se. Un gimnàs o una aula gran són espais adequats.

Quins reptes planteja l'aplicació d'aquesta eina?

Algunes de les preguntes poden generar incomoditat entre l'alumnat, tant en qui viu situacions de discriminació com en qui no n'ha viscut i pot experimentar culpa associada al privilegi. Cal tenir present que l'activitat pot fer aflorar qüestions desconegudes per al grup; si apareixen, han de poder-se gestionar en el debat posterior. És important respectar els silencis i evitar interpel·lar directament ningú pels passos fets o no fets durant l'activitat.

També pot passar que una persona acabi en una posició de privilegi malgrat no rebre afecte o cures a casa, o a l'inrevés, que se situï en una posició de menys privilegi i, tanmateix, disposi d'un bon suport familiar. Les identitats són multinivell; per tant, la posició social que emergeix a l'activitat és relativa i no pas determinant. Per mitigar aquest risc, pot ser útil preguntar, en el tancament, si la posició final els representa i incorporar l'autopercepció com a part de la discussió.

| **Altres referències**

Coll-Planas, G., Rodó-Zárate, M., i García-Romeral, G. (2021). *Mirades polièdriques: Guia per a l'aplicació de la interseccionalitat en la prevenció de violència de gènere amb menors*. UOC (Universitat Oberta de Catalunya), Universitat de Vic. <https://mon.uvic.cat/miradespoliedriques/files/2021/11/Guia-Mirades-poliedriques-CAT-def.pdf>.

2.8 APRENTATGE BASAT EN PROBLEMES A TRAVÉS DE LA FICCIÓ

Autors/es de referència Howard S. Barrows i Robyn M. Tamblyn

Elements clau Aproximacions basades en problemes; transdisciplinarietat; enfocament en els contextos

| Breu descripció, objectius i grups destinataris

Aquesta metodologia proposa detectar i analitzar necessitats situant el debat en les interseccions de les desigualtats, a partir d'exemples extrets de llibres, pel·lícules i sèries de ficció.

L'objectiu és analitzar col·laborativament casos ficticis que il·lustren situacions de discriminació interseccional per preparar el grup per afrontar-ne d'anàlogues quan sorgeixin en la vida professional. Al mateix temps, l'activitat enforteix la dinàmica de grup perquè fomenta el debat i afavoreix el contrast d'interpretacions.

Com a exemple, la professora Ariadna Graells (Estudis d'Infermeria, Universitat Pompeu Fabra) utilitza aquesta eina als seus cursos, adaptant els escenaris a les necessitats de l'àmbit d'infermeria. Es tracta, però, d'una metodologia transferible a altres disciplines.

| Quins conceptes i teories serveixen de base a l'eina?

L'Aprenentatge basat en problemes (ABP), desenvolupat originalment per Barrows i Tamblyn (1980) en l'àmbit de l'educació mèdica, és una estratègia pedagògica que utilitza problemes oberts (ficticis o no) que reflecteixen situacions del món real. Mitjançant aquest enfocament, l'alumnat aprèn a

través de la resolució de problemes, tant continguts com estratègies de pensament (Hmelo-Silver, 2004). Com que no hi ha una única resposta correcta, l'objectiu no és trobar "la solució ideal", sinó aprendre a afrontar situacions en equip, fomentar la participació activa, la reflexió personal, la capacitat d'anàlisi, la presa de decisions i l'assumpció de riscos, així com la col·laboració en un diàleg democràtic.

L'ABP és més que una tècnica d'aprenentatge: constitueix un enfocament pedagògic integral. Sovint rep diverses denominacions, com *mètodes d'estudi de casos* (Lundeberg i Yavad, 2006) o *ensenyament basat en reptes* (Johnson et al., 2009), que parteixen de "reptes del món real" complexos i oberts, allunyats dels exercicis acadèmics tradicionals. Totes aquestes metodologies comparteixen un principi comú: l'aprenentatge actiu i constructiu comença amb un problema o repte, i no amb un programa d'estudis predefinit.

Quins són els resultats esperats de l'aplicació d'aquesta eina?

Els resultats esperats inclouen el desenvolupament del pensament crític i la capacitat d'anàlisi a mesura que les persones participants identifiquen i debaten les seves necessitats (com a professionals/estudiants i dins de la seva professió/estudis) amb una mirada interseccional sobre les desigualtats. En treballar amb casos extrets de llibres, pel·lícules o sèries de ficció, poden explorar dinàmiques socials complexes i la seva incidència en el propi camp.

La recerca de Hmelo-Silver (2004) mostra que l'alumnat comprèn millor els conceptes quan els aplica a problemes concrets que no pas de manera abstracta. Igualment, Johnson et al. (2009) van observar que el coneixement basat en reptes és percebut per docents i estudiants com més eficaç i atractiu. Així mateix, aquesta metodologia promou la resolució col·laborativa de problemes (pel treballen grup), millora la transferència de coneixements teòrics a escenaris pràctics i fomenta l'empatia, la qual cosa afavoreix pràctiques més competents des del punt de vista cultural, així com més inclusives.

Com es pot aplicar aquesta eina en tallers o sessions de formació?

L'aplicació d'aquesta eina en tallers o formacions s'inicia amb la tria d'un problema complex del món real alineat amb l'àmbit d'estudi del grup. A continuació, l'alumnat s'ha de dividir en grups petits i diversos per fomentar perspectives variades i la col·laboració en la resolució de problemes.

La persona facilitadora d'aquesta orienta el procés: anima els equips a investigar el problema, a delimitar-ne les qüestions clau i a discutir possibles vies de solució, alhora que facilita els recursos necessaris i ofereix acompanyament metodològic.

A partir d'aquesta feina, cada equip elabora una proposta o pla d'acció que descriu els passos d'implementació, identifica obstacles previsibles i planteja estratègies per superar-los, així com uns criteris bàsics per valorar-ne l'eficàcia. Quan les propostes estan llestes, es presenten en plenari per contrastar enfocaments i generar un debat crític i constructiu que permeti refinar-les.

L'activitat conclou amb una sessió de reflexió en què les persones participants avaluen el procés de resolució de problemes, expliciten els aprenentatges assolits i consideren com transferir aquestes habilitats a la seva pràctica professional.

Figura 7. Exemple d'un llibre i una pel·lícula utilitzats per Ariadna Graells a les seves classes d'infermeria per tractar temes de salut des d'una perspectiva social.

Per què aquesta eina és pertinent des d'un enfocament interseccional i en què es diferencia d'altres basades únicament en un eix o en enfocaments múltiples?

L'ABP a través de la ficció és especialment pertinent des d'un enfocament interseccional perquè permet integrar diverses dimensions de la identitat i de l'experiència (gènere, classe, ètnia, edat, orientació sexual, capacitat, etc.) en l'anàlisi de casos complexos. La ficció crea un espai segur per explorar escenaris realistes i qüestionar narratives dominants sense exposar experiències personals. A diferència dels enfocaments d'un sol eix o dels múltiples additius, fa visibles les interaccions entre eixos i els efectes combinats de privilegis i opressions. Així, facilita la comprensió de com i per què un mateix context pot generar resultats diferents segons la combinació de posicions socials. Així, afavoreix una comprensió holística de les desigualtats, enforteix el pensament crític i la presa de decisions col·laborativa, i prepara l'alumnat per dissenyar respostes més justes i inclusives.

Quines innovacions ofereix aquesta eina?

L'ABP a través de la ficció trasllada l'atenció de la recepció passiva al compromís actiu: l'alumnat assumeix el propi aprenentatge investigant, col·laborant i resolent problemes. En centrar-se en problemes del món real, l'ABP tendeix un pont entre el coneixement teòric i l'aplicació pràctica, i fa que l'aprenentatge sigui més significatiu. La incorporació d'estratègies reflexives anima l'alumnat a avaluar críticament tant el procés de resolució com els resultats, promovent un aprenentatge més profund (Lundeberg i Yadav, 2006). A més, la flexibilitat i adaptabilitat de l'eina en permeten l'ús

en diverses disciplines i entorns educatius, de manera que esdevé un recurs versàtil capaç d'atendre les necessitats i contextos específics de diferents alumnes i àmbits.

Quins són els elements clau més rellevants amb els quals es relaciona aquesta eina?

Mitjançant escenaris ficticis, l'eina ajuda l'alumnat a explorar dinàmiques socials complexes en contextos diversos i a comprendre com les desigualtats es manifesten de manera diferent segons l'entorn. L'anàlisi d'aquests casos convida les persones participants a reflexionar sobre com el context configura les experiències de privilegi i opressió, i les prepara per afrontar qüestions similars en situacions professionals reals.

A partir de disciplines com la literatura, la sociologia, la salut i els mitjans de comunicació, el mètode connecta camps del coneixement i promou una mirada transdisciplinària.

En treballar casos ficticis d'arrel interseccional, les persones participants pensen de manera crítica, analitzen perspectives diverses i dissenyen respostes integradores. Aquest procés no només potencia les capacitats analítiques, sinó que també enforteix la transferència de l'anàlisi interseccional a la pràctica professional.

Quins aspectes organitzatius s'han de tenir en compte per aplicar aquesta eina?

No cal preveure cap requisit organitzatiu específic més enllà de disposar d'una sala per dur a terme l'activitat i facilitar el material de treball necessari per a l'alumnat.

Quins reptes planteja l'aplicació d'aquesta eina?

Aquesta eina pot presentar diversos reptes. La facilitació eficaç de l'ABP exigeix un alt nivell de destresa per part del professorat (Hmelo-Silver, 2004). Cal guiar la recerca, fomentar la col·laboració i gestionar la dinàmica de grup sense aportar solucions directes.

En segon lloc, l'alumnat acostumat als mètodes tradicionals pot tenir dificultats amb la naturalesa autodirigida i col·laborativa de l'ABP. És per aquest motiu que necessita temps i suport per adaptar-s'hi.

Un altre repte és l'avaluació: el caràcter obert dels problemes i l'èmfasi en el procés fan difícil mesurar el rendiment, i exigeixen estratègies més formatives i matisades (Lundeberg i Yadav, 2006). També la dinàmica de grup pot condicionar l'aprenentatge, ja que alguns estudiants poden monopolitzar el debat mentre d'altres tenen dificultats per intervenir. Per tant, cal vetllar per una participació equilibrada i unes normes de funcionament clares.

| Altres referències

Barrows, H. S., i Tamblyn, R. M. (1980). *Problem-based learning: An approach to medical education*. Springer Publishing Company.

Hmelo-Silver, C. E. (2004). Problem-based learning: What and how do students learn? *Educational psychology review*, 16(3), 235–266.
<https://doi.org/10.1023/b:edpr.0000034022.16470.f3>

Johnson, L. F., Smith, R. S., Smythe, J. T., i Varon, R. K. (2009). *Challenge-Based Learning: An Approach for Our Time*. Austin, Texas: The New Media Consortium.

Lundeberg, M., i Yadav, A. (2006). Assessment of case study teaching: Where do we go from here? Part II. *Journal of College Science Teaching*, 35(6), 10–13.
<https://eric.ed.gov/?id=EJ752613>.

2.9 CONTRA-RELATS

Autors/es de referència Naomi M. Hall

Elements clau Transdisciplinarietat; orientació cap a la justícia social; aproximacions centrades en l'estudiant

| **Breu descripció, objectius i grups destinataris**

Segons Solórzano i Yosso (2002), el contra-relat és "un mètode per explicar les històries d'aquelles persones les experiències de les quals no solen ser explicades", és a dir, les que es troben als marges de la societat, i una eina per exposar, analitzar i qüestionar les narratives dominants de privilegi racial (p. 32). En aquesta activitat es convida l'alumnat a treballar amb relats personals que descriuen les vivències d'una persona davant formes entrecruades d'opressió (per exemple, racisme i sexisme).

L'objectiu d'aquesta eina és qüestionar les narratives estereotipades o hegemòniques que subordinin col·lectius i situar les experiències de l'alumnat en el marc de sistemes estructurals més amplis. És una eina transferible que es pot utilitzar amb alumnat de diverses disciplines i nivells.

| Quins conceptes i teories serveixen de base a l'eina?

"La narració d'històries representa una rica tradició oral i una part integral de l'experiència afroamericana" (Hall, 2016, p. 162). El contra-relat s'inscriu dins la Teoria crítica de la raça (TCR), un corrent intel·lectual i social que analitza com la raça i el racisme s'entrecreuen amb la política, la cultura i el dret. Sorgida als anys setanta, la TCR qüestiona la suposada neutralitat i objectivitat de la llei i sosté que aquesta pot estar intrínsecament esbiaixada i contribuir, per tant, a perpetuar desigualtats. Entre els seus conceptes clau hi ha el reconeixement de l'omnipresència del racisme, la crítica del liberalisme i de la meritocràcia, la centralitat del relat i del coneixement experiencial, i el compromís amb la justícia social i l'activisme.

En aquest marc, Naomi M. Hall treballa des de la psicologia social en l'àmbit de la salut, amb èmfasi en els factors socioculturals, psicosocials i contextuals. La seva recerca s'inscriu en les pedagogies crítiques, especialment les interseccionals, que situen al centre les veus i experiències de col·lectius històricament subalternitzats.

| Quins són els resultats esperats de l'aplicació d'aquesta eina?

Els relats no només són testimonis individuals rellevants, sinó que també aporten informació crítica clau per comprendre i ampliar la conversa sobre com operen estructuralment l'opressió i el privilegi. Els contra-relats tenen un efecte transformador i afegeixen valor pedagògic en articular els nivells individual, institucional i social en l'adquisició i transferència de

coneixement (Merriweather Hunn, Guy i Manglitz, 2006; Scheurich i Young, 2004). Segons Connor (2006), els contra-relats aporten nous coneixements tant a la minoria que parla com a la majoria que escolta (p.155).

Com pot aplicar-se aquesta eina en tallers o sessions de formació?

Seguint la implementació de Hall (2016), l'alumnat pot crear contra-relats en tres fases. A la fase I, l'alumnat elabora un contra-relat inicial a partir de preguntes d'orientació que ajudin a situar les posicions i tensions principals:

- * Quins factors/identitats atribueixes a la perspectiva dominant?
- * Quins factors/identitats atribueixes al teu contra-relat?
- * Com negocies/vas negociar aquests factors/identitats?

A la fase II, un cop definida la contranarrativa inicial, l'alumnat recull, sintetitza i analitza evidències sobre el relat dominant per donar suport a les seves afirmacions, seguint una lògica pròxima a una revisió bibliogràfica (fonts acadèmiques, informes, materials documentals, etc.). Es tracta d'enfortir el contra-relat amb suport empíric i marc teòric.

La fase III consisteix a refinar el contra-relat i assegurar que hi són presents els elements clau del marc de la TCR, amb èmfasi en interseccionalitat, opressió, privilegi, resistència i resiliència. Finalment, es comparteixen els textos en debats de classe, on el grup i la persona facilitadora ofereixen retorn crític per millorar l'argumentació, la claredat i el rigor del relat.

Per què aquesta eina és pertinent des d'un enfocament interseccional i en què es diferencia d'altres basades únicament en un eix o en enfocaments múltiples?

Els contra-relats són pertinents des d'una mirada interseccional perquè recentren les veus marginalitzades i posen al centre el coneixement experiencial sobre com s'entrecreuen opressió i privilegi i, sovint, també resistència i resiliència. A diferència dels enfocaments d'un sol eix i dels enfocaments múltiples additius, el contra-relat fa visibles les interaccions entre eixos i com aquestes, en contextos concrets, configuren de manera simultània les trajectòries i les experiències..

Quines innovacions ofereix aquesta eina?

L'eina del contra-relat és innovadora perquè integra la narració dins el marc de la TCR i en fa un dispositiu pedagògic orientat a la justícia social. En animar l'alumnat a crear narratives pròpies sobre experiències d'opressió (p. ex., racisme o sexisme), afavoreix la comprensió de les dinàmiques de poder i enforteix el pensament crític i l'empatia. Posant l'accent en els cinc elements de la TCR (interseccionalitat, qüestionament de les ideologies dominants, compromís amb la justícia social, valor del coneixement experiencial i perspectiva transdisciplinària), no només dona valor a les veus històricament subalternitzades, sinó que també capacita l'alumnat per analitzar i impugnar les desigualtats sistèmiques.

Quins són els elements clau més rellevants amb els que es relaciona aquesta eina?

L'eina promou la transdisciplinarietat, ja que integra coneixements de diverses disciplines, fet que ajuda l'alumnat a relacionar els propis relats amb marcs socials més amplis. En treballar amb conceptes de diferents camps, les persones participants adquireixen una comprensió holística de les interseccions entre privilegi i opressió.

L'orientació cap a la justícia social convida l'alumnat a examinar de manera crítica les estructures socials i les desigualtats que generen. Aquesta mirada anima les persones participants a advocar pel canvi i a implicar-se en debats significatius sobre la injustícia sistèmica.

Finalment, en situar l'alumnat al centre del procés d'aprenentatge, l'eina fomenta l'agència en les pròpies narratives. Aquest enfocament participatiu augmenta el compromís, facilita vincles més profunds tant entre l'alumnat com amb la matèria, la qual cosa afavoreix un entorn d'aprenentatge més inclusiu i dinàmic.

Quins aspectes organitzatius s'han de tenir en compte per aplicar aquesta eina?

Cal disposar d'una sala o espai tranquil per dur a terme l'activitat i preveure temps suficient per a la creació del contra-relat. Tal com destaca Hall (2016), l'aspecte temporal és clau: elaborar un contra-relat requereix reflexió, documentació i escriptura, de manera que convé organitzar l'activitat en diverses sessions (p. ex., esborrany inicial, recopilació i anàlisi d'evidències, revisió i posada en comú).

| Quins reptes planteja l'aplicació d'aquesta eina?

Segons Naomi M. Hall (2016), el contra-relat és més difícil de desenvolupar amb l'alumnat més jove i tendeix a donar millors resultats amb grups adults. Per això, convé ajustar l'acompanyament, el temps i les expectatives en funció de l'edat i la maduresa del grup.

| Altres referències

Connor, D. J. (2006). Michael's Story: "I get into so much trouble just by walking": Narrative Knowing and Life at the Intersections of Learning Disability, Race, and Class. *Equity & Excellence in Education*, 39(2), 154–165.

Crenshaw, K. (1989). Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics. *The University of Chicago Legal Forum*, 1, 139–167. <https://chicagounbound.uchicago.edu/uclf/vol1989/iss1/8>.

Hall, N. M. (2016). Quotes, blogs, diagrams, and counter-storytelling: Teaching intersectionality at a minority-serving institution. *A Intersectional Pedagogy* (pp. 150-170). Routledge.

Manglitz, E., Guy, T. C., i Hunn, L. R. M. (2006, juliol). Using counter narratives to construct a dialogue on race, positionality, and authority: a research tool. In 36th Annual SCUTREA Conference, Leeds, England: Trinity and All Saints College.

Scheurich, J. J., i Young, M. D. (1997). Coloring epistemologies: Are our research epistemologies racially biased? *Educational researcher*, 26(4), 4-16.

Solórzano, D. G., i Yosso, T. J. (2002). Critical race methodology: Counter-storytelling as an analytical framework for education research. *Qualitative inquiry*, 8(1), 23-44.

2.10 ANÀLISI DE CITES

Autors/es de referència Naomi M. Hall

Elements clau Transdisciplinarietat; orientació cap a la justícia social; enfocament en els contextos

| **Breu descripció, objectius i grups destinataris**

Aquesta eina pedagògica està dissenyada per a ajudar l'alumnat a comprendre la interseccionalitat utilitzant cites per iniciar debats a l'aula (Hall, 2018). Les cites, triades per la seva rellevància interseccional, serveixen com a punt de partida per a explorar diversos aspectes de la identitat i les seves interseccions. Mitjançant l'anàlisi i la reflexió, les persones participants identifiquen posicions d'avantatge i desavantatge, i adquireixen una comprensió més profunda de com s'entrecreuen i incideixen en les seves experiències.

L'objectiu és fomentar el compromís crític amb el material i promoure una consciència integral de la interseccionalitat (Hall, 2018).

Pot utilitzar-se amb estudiants de diferents disciplines i durant programes d'orientació per a nou alumnat.

| **Quins conceptes i teories serveixen de base a l'eina?**

L'autora d'aquesta eina parteix de la psicologia social aplicada amb les ciències de la salut, cosa que orienta l'eina cap a l'anàlisi dels factors socioculturals, psicosocials i contextuals. Alhora, s'inscriu en pedagogies crítiques i, en concret, en pedagogies interseccionals.

| Quins són els resultats esperats de l'aplicació d'aquesta eina?

L'aplicació d'aquesta eina afavoreix, d'una banda, el pensament crític, atès que l'alumnat desenvolupa la capacitat d'analitzar i interpretar críticament les cites, identificant els supòsits subjacents, les perspectives i les implicacions relacionades amb la intersecció d'eixos de desigualtat. D'altra banda, millora de l'empatia i la comunicació, perquè el debat i l'anàlisi ajuden a articular millor el propi pensament i a participar en converses significatives sobre interseccionalitat i justícia social. Finalment, reforça la transferència de la teoria a la pràctica: les persones participants apliquen els conceptes de la interseccionalitat a contextos del món real i enforteixen la capacitat d'abordar i comprendre qüestions socials complexes en la vida personal i acadèmica.

| Com pot aplicar-se aquesta eina en tallers o sessions de formació?

Segons Hall (2016), el procés comença amb la selecció d'una cita destinada a suscitar debats sobre un tema concret, una lectura o l'enfocament general del curs. En funció de l'estructura del curs, si es reuneixen una vegada a la setmana o diversos dies, s'utilitza una "Cita del dia" o una "Cita de la setmana".

Abans de començar, l'alumnat necessita una base sòlida en l'ús d'un marc interseccional per analitzar adequadament les cites.

A cada sessió, les persones participants disposen de 5-7 minuts per realitzar dues tasques: (1) escriure tota la informació que puguin recordar sobre l'autor o autora, i (2) analitzar la cita com si els fos adreçada directament. En aquesta anàlisi, han d'identificar quins aspectes de la pròpia identitat podrien ser percebuts com un "problema" i per qui. Sovint emergeixen una o diverses identitats oprimides/marginades interrelacionades com a "problema"; en alguns casos, el grup pot posar el focus en una qüestió més específica vinculada al nucli temàtic del curs.

Aquesta eina anima a l'alumnat a vincular-se de manera crítica amb el material, afavoreix una comprensió més profunda de la interseccionalitat i n'evidencia el seu impacte en diverses identitats. Alhora, promou la reflexió sobre com els diversos eixos s'entrecreuen i incideixen en les experiències i perspectives pròpies (Hall, 2018).

Per què aquesta eina és pertinent des d'un enfocament interseccional i en què es diferencia d'altres basades únicament en un eix o en enfocaments múltiples?

En el plantejament de Hall, les cites treballades aborden experiències de persones racialitzades i s'analitzen des d'una lògica interseccional que demana a l'alumnat identificar-se críticament amb el text i reconèixer tant posicions de privilegi com de marginació en les pròpies identitats. Això permet connectar el testimoni amb els marcs estructurals i entendre com diverses dimensions (gènere, raça, classe, sexualitat, capacitat, edat, etc.) s'entrecreuen i donen forma a experiències i oportunitats.

Hall treballa sobretot cites centrades en la racialització, però es poden seleccionar altres eixos d'identitat (gènere, classe o capacitat, etc.), sempre des d'una mirada interseccional que n'examini les connexions i tensions.

| Quines innovacions ofereix aquesta eina?

L'eina d'anàlisi de cites introdueix una innovació clara per promoure una lectura profunda i reflexiva: convida l'alumnat a examinar les complexitats de les experiències de diverses autories, la qual cosa fa emergir les dinàmiques entrecreuades d'identitats socials i estructures de poder. Així, facilita connectar els marcs teòrics amb les experiències viscudes.

En l'educació superior, aquest enfocament reforça el pensament crític, l'empatia i la comunicació (oral i escrita) i tendeix un pont entre teoria i pràctica. En implicar les persones participants en debats actius i en processos d'aprenentatge col·laboratiu, l'eina afavoreix una experiència educativa integral que connecta el coneixement acadèmic amb contextos significatius de la vida real i, en última instància, prepara l'alumnat per afrontar qüestions socials complexes dins i fora de l'àmbit acadèmic.

Quins són els elements clau més rellevants amb els que es relaciona aquesta eina?

Un component essencial de l'activitat d'anàlisi de cites és el seu enfocament en contextos. L'activitat convida a examinar les cites dins dels seus marcs socioculturals i històrics. Aquesta lectura contextual ajuda l'alumnat a comprendre com diversos factors configuren els significats i les implicacions de les cites, i aprofundeix en la comprensió de la interseccionalitat. En situar cada cita en un context específic, les persones participants reflexionen sobre com aquests factors influeixen en les seves pròpies interpretacions i reaccions, i alhora refinen les seves capacitats analítiques.

A més, la transdisciplinarietat de l'eina d'anàlisi de cites enriqueix l'experiència educativa en connectar perspectives múltiples. Treballar amb materials que travessen diferents camps d'estudi fomenta un pensament crític que va més enllà de cada disciplina, i permet una comprensió més matisada de la interseccionalitat i de la seva rellevància en els debats contemporanis sobre identitat i poder.

L'orientació cap a la justícia social és un altre aspecte fonamental de l'anàlisi de cites. En analitzar privilegi i marginació a través d'aquestes, l'eina incrementa la consciència sobre les desigualtats socials i impulsa converses informades per promoure l'equitat i la justícia. Alhora, encoratja la implicació activa en el canvi social dins de les pròpies comunitats.

Quins aspectes organitzatius s'han de tenir en compte per aplicar aquesta eina?

No cal preveure cap requisit organitzatiu específic més enllà de disposar d'una sala per dur a terme l'activitat i preparar i distribuir les cites que es treballaran.

Quins reptes planteja l'aplicació d'aquesta eina?

Aquesta eina podria presentar diversos reptes. En primer lloc, a part de l'alumnat li pot costar comprendre la naturalesa polifacètica de la interseccionalitat i identificar les múltiples capes de poder i d'identitats socials dins d'una mateixa cita. En segon lloc, la comprensió contextual: les cites sovint requereixen conèixer el marc històric, cultural i social en què s'han produït, cosa que pot ser difícil de transmetre i assimilar. Finalment, hi ha el risc de biaixos i interpretacions errònies; cal establir criteris d'anàlisi clars i un espai de debat segur per reduir al mínim possibles malentesos i afavorir lectures rigoroses.

Altres referències

Hall, N. M. (2016). Quotes, blogs, diagrams, and counter-storytelling: Teaching intersectionality at a minority-serving institution. *A Intersectional Pedagogy* (pp. 150-170). Routledge.

3. ANNEX. PLANTILLA PER RECOPIRAR INFORMACIÓ SOBRE LES EINES PEDAGÒGIQUES

Títol	
Autors/es de referència	
Elements clau	

Breu descripció, objectius i grups destinataris
Quins conceptes i teories serveixen de base a l'eina?
Quins són els resultats esperats de l'aplicació d'aquesta eina?
Com pot aplicar-se aquesta eina en tallers o sessions de formació?
Per què aquesta eina és pertinent des d'un enfocament interseccional i en què es diferencia d'altres basades únicament en un eix o en enfocaments múltiples?
Quines innovacions ofereix aquesta eina?
Quins són els elements clau més rellevants amb els quals es relaciona aquesta eina?
Quins aspectes organitzatius s'han de tenir en compte per aplicar aquesta eina?
Quins reptes planteja l'aplicació d'aquesta eina?
Altres referències

Co-funded by
the European Union

2023-1-ES01-KA220-HED-000160620

 /interhed

 mon.uvic.cat/interhed/